

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การพัฒนาความสามารถการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้เทคนิคดอกบัวบาน การเชื่อมโยงความคิด และแผนภูมิโยงมุมมอง ผู้วิจัยได้ทำการประมวลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย

1. ความหมายและความสำคัญของการเขียน
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเขียนเชิงสร้างสรรค์
  - 2.1 ความหมายของการเขียนเชิงสร้างสรรค์
  - 2.2 จุดมุ่งหมายการเขียนเชิงสร้างสรรค์
  - 2.3 องค์ประกอบและประเภทของการเขียนเชิงสร้างสรรค์
  - 2.4 การประเมินผลการเขียนเชิงสร้างสรรค์
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเขียนเรียงความและวิธีการสอนเขียน
  - 3.1 ความหมายของการเขียนเรียงความ
  - 3.2 หลักการเขียนเรียงความ
  - 3.3 องค์ประกอบการเขียนเรียงความ
  - 3.4 หลักการสอนเขียนเรียงความ
  - 3.5 ขั้นตอนการเขียนเรียงความ และวางโครงเรื่อง
  - 3.6 เกณฑ์การประเมินการเขียนเรียงความ
4. เอกสารเกี่ยวกับการเขียนเรียงความเชิงสร้างสรรค์
  - 4.1 ความหมายของเรียงความเชิงสร้างสรรค์
  - 4.2 พื้นฐานความคิดในการเขียนเรียงความเชิงสร้างสรรค์
  - 4.3 ลักษณะงานเขียนที่แสดงความคิดสร้างสรรค์
  - 4.4 ลักษณะของผู้ที่เขียนเรียงความเชิงสร้างสรรค์
5. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคดอกบัวบาน
  - 5.1 กลวิธีการคิดของเทคนิคดอกบัวบาน
  - 5.2 การปรับใช้ในทักษะการเขียนและการคิดในวิชาภาษาไทย
  - 5.3 ประโยชน์ของการเขียนเรียงความโดยใช้เทคนิคดอกบัวบาน

6. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเชื่อมโยงความคิด
  - 6.1 ความหมายของการคิดด้วยการเชื่อมโยง
  - 6.2 วิธีการเชื่อมโยงความคิด
7. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแผนภูมิโยงมม
  - 7.1 หลักในการสร้างแผนภาพความคิด
  - 7.2 การสอนโดยใช้แผนที่ความคิด
    - 7.2.1 ความเป็นมา
    - 7.2.2 ความหมาย
    - 7.2.3 วิธีการเขียนแผนที่ความคิด
    - 7.2.4 ประโยชน์ของแผนที่ความคิด
    - 7.2.5 ทฤษฎีทางจิตวิทยาการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้แผนที่ความคิด
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 8.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 8.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

ความหมายและความสำคัญของการเขียน

1. ความหมายของการเขียน

นักภาษาศาสตร์และผู้เชี่ยวชาญทางภาษา ได้ให้ความหมายของการเขียนไว้ ดังนี้ สุจริต เพียรชอบ และ สายใจ อินทร์มพรรษ์ (2523, หน้า 52-56) กล่าวว่า การเขียนคือการเรียบเรียงความรู้ ความคิด และประสบการณ์ต่างๆ ตลอดจนความรู้สึกนึกคิด และจินตนาการ ออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร จะเป็นข้อความสั้นๆ ทำนองคำขวัญ ร้อยแก้วสั้นๆ หรือบทกวีนิพนธ์ก็ได้ ข้อเขียนต่างๆ เหล่านี้จะมีเอกภาพ มีความเป็นตัวของตัวเองทั้งในด้านความคิดและการใช้ภาษา เรียบเรียง เมื่อผู้เขียนสามารถเรียบเรียงความรู้ ความคิดของตนออกมาเป็นภาษาเขียนได้แล้ว ก็จะต้องเขียนเพื่อสื่อความหมายให้ผู้อ่านได้เข้าใจ และสามารถเข้าใจภาษาเขียนได้อย่างถูกต้องอีกด้วย

Finocchiaro (1973, p. 3) การเขียนคือ การแสดงความคิด สิ่งที่มีอยู่ในใจ อารมณ์ และประสบการณ์ ซึ่งอาจจะเป็นประสบการณ์ทางตรงหรือทางอ้อมมาเลือกและเรียบเรียงโดยอาศัยรูปแบบ และศิลปะในการถ่ายทอดออกมาเป็นลักษณะของตัวอักษร

Irmscher (1979, pp. 5-6) กล่าวว่า การเขียนเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสื่อความ และยังเป็นสื่อที่ใช้สะท้อนความคิด ประสบการณ์ และความรู้สึกของผู้เขียน

Murray (1982, p. 11) กล่าวว่า การเขียนเป็นเครื่องมือที่ใช้กระตุ้นให้เกิดกระบวนการทางความคิดในการนำความรู้ ความจำเดิมมาใช้ถ่ายทอดเป็นตัวอักษรที่สามารถสื่อความให้ผู้อ่านเข้าใจได้อย่างชัดเจน

Langer (1982, p. 4) กล่าวว่า การเขียน คือการถ่ายทอดและสื่อสารความคิดที่อยู่ภายในเพื่อให้ผู้อื่นรับรู้ โดยใช้ภาษาเขียนแทนที่จะเป็นภาษาพูด

Reid (2000, p. 3) ได้กล่าวว่าการเขียน คือวิธีการเรียนรู้และสื่อสาร (A Mean of Learning and Communication) โดยวิธีการดังกล่าวเกี่ยวข้องกับการพัฒนาความคิดเพื่อที่จะเขียนให้ผู้อ่านเข้าใจ ซึ่งเป็นทักษะที่ต้องอาศัยการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง

สุภัทรา อักษรานุเคราะห์ (2532, หน้า 44) กล่าวว่า การเขียนเป็นกระบวนการที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับความคิดผู้เขียนจะต้องรวบรวมข้อมูลเลือกสรรสิ่งที่ตนต้องการถ่ายทอดความคิดนำมาเรียบเรียงเป็นตัวอักษรโดยใช้ข้อมูลทางด้านกลไกของการเขียนเช่นการเขียนลายมือ การสะกดคำ เครื่องหมายวรรคตอนกฎเกณฑ์ทางไวยากรณ์ตลอดจนความสัมพันธ์ของเนื้อความที่เขียน

เสนีย์ วิลาวรรณ (2544, หน้า 156-159) กล่าวว่า การเขียนคือการถ่ายทอดความรู้ ความคิดและประสบการณ์ต่างๆ ไปสู่ผู้อื่นโดยใช้ตัวอักษรเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอด สอดคล้องกับวิไลลักษณ์ บุญเคลือบ (2553) ให้ความหมายการเขียนว่าเป็นการถ่ายทอดความคิดความต้องการของบุคคลในรูปสัญลักษณ์คือตัวอักษรเพื่อสื่อความหมายให้ผู้อื่นเข้าใจ

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าการเขียนหมายถึงการสื่อสารที่ถ่ายทอดความรู้ ความคิดจินตนาการ อารมณ์ ความรู้สึก หรือสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่ในใจ ตลอดจนประสบการณ์ต่างๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อมของผู้เขียนออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อสื่อสารระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่านให้เข้าใจตรงกัน โดยอาจเขียนเป็นข้อความร้อยแก้วสั้นๆ หรือเขียนเป็นร้อยกรองก็ได้ ซึ่งข้อเขียนต่างๆ นั้นจะสื่อความหมายด้วยตัวอักษรของภาษาที่มีเอกภาพทางด้านความคิดที่ผู้เขียนนำเสนอแก่ผู้อ่าน มีการเรียบเรียงใจความตามลักษณะโครงสร้างของภาษา และมีรูปแบบของการใช้ภาษาการเขียนเพื่อสื่อความหมายได้อย่างถูกต้อง

2. ความสำคัญของการเขียน

การเขียนเป็นทักษะหนึ่งในทักษะทั้งสี่ของการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ซึ่งมีความสำคัญมากขึ้นทุกวันนี้ในสังคมที่มีความเจริญก้าวหน้า การสื่อสารติดต่อกันของคนหนุ่มมากไม่ว่าจะเป็นถ่ายทอดความรู้ ความคิด โอกาสที่จะใช้พูดและการฟังมีน้อย ไม่สามารถทำได้อย่างกว้างขวางและเป็นหลักฐานเท่ากับการเขียน การประกอบอาชีพ การทำธุรกิจต่างๆ ต้องอาศัยการเขียนทั้งสิ้น การเขียนยังเป็นสื่อและเครื่องมือที่จำเป็นอย่างยิ่งในการศึกษาทุกสาขา การที่จะ

เขียนเพื่อสื่อความหมายให้ผู้อ่านเข้าใจได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้จะต้องรู้จักลักษณะของภาษาและวิธีการเขียนเพื่อให้การเขียนนั้นสามารถเป็นสื่อในการถ่ายทอดความคิดของผู้เขียนไปยังผู้อ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การเขียนจึงนับว่ามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวัน

Ducan (1985, p. 196) ได้ให้ความสำคัญของการเขียนเป็นทักษะที่สำคัญที่ใช้ในชีวิตประจำวันเพราะเป็นทักษะการสื่อสารที่สามารถผลิตข้อมูลหรือข้อความได้สะดวกมากกว่าทักษะการพูดเพราะผู้เขียนสามารถใช้เวลาในการค้นหาสร้างและเรียบเรียงข้อมูลได้นานกว่าทักษะการพูดและยังตรวจทานแก้ไขข้อความได้อีกด้วย

Hartfield (1985, p. 159) ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเขียนเช่นกัน โดยกล่าวว่า ในกรณีที่ผู้ส่งสารกับผู้รับสารไม่สามารถสนทนาโต้ตอบกันได้โดยตรงการเขียนจึงมีบทบาทในการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพยิ่ง

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2526, หน้า 55) กล่าวว่า การเขียนมีความสำคัญสรุปได้ ดังนี้

- (1) เพื่อลดความเครียดทางจิตใจโดยใช้การเขียนเป็นสื่อระบายอารมณ์ต่างๆ ทำให้จิตใจไม่วุ่นวายสับสนมากเกินไป
- (2) เพิ่มรายได้ คนที่ฝึกฝนการเขียนมาอย่างดีสามารถเพิ่มรายได้ โดยการเขียนหนังสือ เขียนบทความ ตำราอื่นๆ ออกพิมพ์ขายได้
- (3) สร้างผลงานทางวิชาการ การเขียนช่วยให้มีผลงานทางวิชาการ และคนในวงการก็สามารถใช้การเขียนให้เกิดประโยชน์ทางวิชาการได้
- (4) ใช้เป็นหลักฐานทางกฎหมาย เช่น สัญญา พิณัยกรรม ถืออ้างอิงเป็นหลักฐานทางกฎหมายที่มีลายลักษณ์อักษรสามารถพิสูจน์ได้ง่ายกว่าคำพูด

รัตนามหากุล (2540, หน้า 23) ได้ย้ำถึงความสำคัญของการเขียนไว้ว่าการเขียนเป็นทักษะสำคัญและเอื้อประโยชน์ต่อผู้เรียนมากช่วยเสริมให้ผู้เรียนได้นำความรู้อื่นๆ ในวิชาภาษาไทยมาใช้เช่นการจดโน้ตขณะที่ฟังหรือการเขียนสรุปเรื่องที่อ่านนอกจากนี้การเขียนทำให้ผู้เรียนได้ฝึกการคิดอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์เพื่อถ่ายทอดประสบการณ์ความคิดและจินตนาการซึ่งมีประโยชน์และมีคุณค่าอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้และพัฒนาทางภาษา

หน่วยศึกษานิเทศกรรมสามัญศึกษา (2544, หน้า 8) ได้กล่าวว่า การเขียนเป็นทักษะที่สำคัญยิ่งทักษะหนึ่งเพราะการเขียนช่วยให้สามารถติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นได้รวมทั้งสามารถจดบันทึกสิ่งต่างๆ ได้แก่ ข้อมูลที่เรียนมาและสามารถถ่ายทอดความรู้ของตนให้ผู้อื่นทราบได้

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าการเขียนเป็นทักษะที่มีความสำคัญในการเก็บข้อมูลการบันทึก การพัฒนาด้านต่างๆ ช่วยในการสื่อสารกรณีที่ไม่สามารถสื่อสารด้านอื่นการแสดงออกด้านต่างๆ เช่นความต้องการการถ่ายทอดความคิดปัญหาความคิดและเป็นการระบายอารมณ์

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์และการเขียนเชิงสร้างสรรค์

1. ความหมายของการเขียนเชิงสร้างสรรค์

การเขียนเชิงสร้างสรรค์ เป็นการถ่ายทอดความคิด และจินตนาการอันแปลกใหม่ของผู้เขียน ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจมากในวงการการศึกษาในปัจจุบัน มีผู้ให้ความหมายของการเขียนเชิงสร้างสรรค์ไว้ดังนี้

Torrance (1962, p. 244) กล่าวว่า การเขียนเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถในการเขียน การแสดงความคิดที่เป็นเรื่องราวเกี่ยวข้องกับบุคลิกลักษณะของคน สัตว์และสิ่งแวดล้อมที่คิดแยกแตกต่างกันออกไปจากธรรมชาติได้

ฉวีวรรณจินดาพล (2528, หน้า 61-62) ได้ให้ความหมายของการเขียนสร้างสรรค์ว่า หมายถึงการเขียนที่ถ่ายทอดอารมณ์ และความรู้สึกของผู้เขียนออกมาให้ผู้อื่นเข้าใจได้ในลักษณะที่เป็นสิ่งใหม่ และแสดงลักษณะเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล โดยใช้ภาษาที่สุภาพและถูกต้องตามวัฒนธรรมที่ดีงาม อย่างไรก็ตามการเขียนแบบสร้างสรรค์ จะมีลักษณะที่สังเกตได้ดังนี้

(1) มีอิสระในการเขียน (free writing) เด็กจะเขียนโดยไม่อยู่ใต้การบังคับชักนำหรืออิทธิพลของใคร แต่จะเขียนในสิ่งที่รู้สึกว่าการเขียน

(2) เขียนจากความรู้สึกที่แท้จริงของเด็ก (self-expression) เด็กจะถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อสิ่งที่เขาพบเห็น ประทับใจ จินตนาการออกมา โดยการอาจจะให้หัวข้อกระตุ้นให้เด็กคิด หรือจัดสถานการณ์เพื่อให้เด็กรู้สึกจินตนาการมากพอที่จะเขียนได้

(3) การเขียนที่มีลักษณะเฉพาะตน (unique) เด็กแต่ละคนจะมีรูปแบบการเขียนแตกต่างกัน ครูอาจช่วยแนะนำให้ได้บ้างในการเขียนครั้งต่อไป

(4) การเขียนร้อยกรองจะเป็นงานที่เด็กใช้ความคิดสร้างสรรค์ได้มาก เพราะจะต้องเลือกใช้ถ้อยคำที่สื่อความหมาย มีเสียงคล้องจอง มีสัมผัส วรรค และเกิดภาพพจน์ตรงตามความคิด (ฉวีวรรณจินดาพล, 2528, หน้า 60-61)

ฐะปะนีย์ นาคทรพร (2532, หน้า 1) กล่าวว่า การเขียนแบบสร้างสรรค์ หมายถึง การแสดงออกซึ่งความคิดสร้างสรรค์ด้วยภาษาเขียนที่ชัดเจนอย่างเหมาะสมถูกต้องตามประเภทหรือเนื้อหาที่แสดงออกนั้น

ส่วนประภาศรี สีหอำไพ (2531, หน้า 1) ที่ได้ให้ความหมายของการเขียนแบบสร้างสรรค์ไว้ว่าการเขียนที่ผู้เขียนสร้างคำและความจากจินตนาการของตนเองโดยมิได้ลอกเลียนแบบอย่างของผู้อื่นมีอิสระที่จะเลือกรูปแบบการเขียนโดยไม่อยู่ในกรอบของลักษณะของคำประพันธ์นักผลงานเช่นนี้จึงมีความประณีตและมีคุณค่าทางความคิดริเริ่มอย่างเด่นชัด

ถวัลย์ มาศจรัส (2546, หน้า 4) ได้ให้ความหมายของการเขียนเชิงสร้างสรรค์ไว้ว่างานเขียนที่แสดงให้เห็นถึงความคิดสร้างสรรค์ของผู้เขียนที่เขียนด้วยสำนวนภาษาที่มีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง หรือมีรูปแบบการเขียนที่มีความแปลกใหม่ มีคุณค่าเป็นที่ยอมรับของสาธารณชน

กรมวิชาการ (2535, หน้า 187) นิยามศัพท์ว่าการเขียนเชิงสร้างสรรค์เป็นการเขียนโดยใช้ความรู้ ประสบการณ์และจินตนาการในการเขียนเรียงความ นิทาน เรื่องสั้น นวนิยาย และบทร้อยกรอง การเขียนเชิงสร้างสรรค์ผู้เขียนจะต้องมีความคิดดี มีจินตนาการดี มีประมวลคำหลากหลายสามารถนำคำมาใช้ในการเขียน มีเทคนิคการเขียนและใช้สำนวนสละสลวย

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า การเขียนเชิงสร้างสรรค์เป็นการเขียนที่มีรูปแบบของตนเอง มีลักษณะแปลกใหม่ไม่เหมือนใคร เป็นการประมวลความรู้ ความรู้สึนึกคิด และจินตนาการ โดยการถ่ายทอดจากประสบการณ์ของผู้เขียนแล้วนำมาสร้างเป็นผลงานที่มีลักษณะของการคิดริเริ่มสร้างสรรค์รูปแบบใหม่ขึ้นด้วยภาษาที่เหมาะสม จากความหมายดังกล่าวทำให้การสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์แตกต่างไปจากหลักการสอนเขียนแบบอื่นๆ

2. จุดมุ่งหมายการเขียนเชิงสร้างสรรค์

กรรณิการ์ พวงเกษม (2533, หน้า 34) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายหลักของการเขียนแบบสร้างสรรค์ไว้ ดังนี้

- (1) เพื่อให้รู้จักระบายความรู้สึนึกคิดของตนออกมาในทางสร้างสรรค์และเข้าใจแนวคิดของผู้อื่น
- (2) เพื่อให้เข้าใจ เห็นคุณค่า และชื่นชมศิลปะ วรรณคดี ดนตรี ตลอดจนกิจกรรมทางวัฒนธรรม สามารถเข้าร่วมกิจกรรมนั้นๆ ได้
- (3) เพื่อให้มีความสามารถในการปรับตัวทางอารมณ์และสังคม
- (4) ครูจะต้องช่วยส่งเสริมการสังเกต การสร้างเรื่อง และการเขียนที่ชัดเจนเป็นรายบุคคลด้วยการออกความเห็นและชมเชยส่วนที่ดี
- (5) เด็กจะได้รับประสบการณ์ต่างๆ จากสิ่งที่ครูให้บนกระดานดำ
- (6) ประสบการณ์ที่ได้จากการอภิปรายร่วมกันจะช่วยพัฒนาทักษะในการเขียนได้มากกว่าการให้เขียนแต่เพียงอย่างเดียว

ส่วน Makkie (อ้างถึงใน วรรณิการ์ พวงเกษม, 2531, หน้า 33) ได้กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของการเขียนเชิงสร้างสรรค์ไว้ 4 ประการ คือ

- (1) เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพส่วนบุคคลของเด็กให้แสดงความรู้สึกและแนวความคิด
- (2) เพื่อให้เด็กมีอิสระ และมีความเชื่อมั่นในตนเองในการแสดงออกทางภาษา เพื่อความเพลิดเพลินในยามว่าง
- (3) เพื่อให้เด็กได้แสดงความสามารถตามธรรมชาติที่มีอยู่ในเด็กบางคน
- (4) เพื่อช่วยให้เด็กสนุกสนาน และเกิดความซาบซึ้งในวรรณคดี โดยใช้ความพยายามด้วยตนเอง

ดังนั้นสรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายของการสอนเขียนเชิงสร้างสรรค์มีหลายอย่างด้วยกัน กล่าวโดยรวมคือเพื่อส่งเสริมให้นักเรียนถ่ายทอดความรู้สึก ความคิด จินตนาการสู่งานเขียน เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความสามารถในการเขียนอย่างอิสระ ช่วยให้เกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลินในการเขียน

3. องค์ประกอบและประเภทของการเขียนเชิงสร้างสรรค์

3.1 องค์ประกอบของการเขียนเชิงสร้างสรรค์

อุทัยวรรณ ปิ่นประชาสาร (2538, หน้า 15 อ้างอิงจาก West, 1973, pp. 267-271) ได้กล่าวว่า การเขียนทั้งหลายนั้นเป็นการสร้างสรรค์ ถ้าหากว่าเราจะรู้จักเขียนสิ่งหนึ่งสิ่งใดขึ้นมา ถึงแม้ว่าสิ่งนั้นจะเป็นสิ่งเก่า ความคิดเก่า แต่ถ้านำมาแสดงออกในรูปแบบใหม่ เสริมความคิดใหม่เข้าไป มีการแสดงออกใหม่ๆ ทางจินตนาการ ผลงานนั้นจะเป็นงานเขียนที่สมบูรณ์ขอแต่เพียงให้ผลงานนั้นมาจากตัวของเราเอง ด้วยความชาญฉลาด มิได้เป็นการลอกเลียนแบบใคร และมีใช้เพื่อการสื่อสารกันโดยทั่วไปเท่านั้น โดยมีองค์ประกอบของการเขียนสร้างสรรค์อยู่ 4 อย่าง คือ

- (1) ความจริงใจ เป็นสิ่งสำคัญอันดับแรก ผู้เขียนต้องค้นหาและเขียนในสิ่งที่คนคิดและสนใจจริงๆ เพราะงานเขียนใดๆ ถ้าขาดความจริงใจแล้วจะทำให้ค่าของงานเขียนนั้น ค่อยลงไปมาก

- (2) อารมณ์ ผู้เขียนต้องเน้นการเสนอจินตนาการ ทัศนคติ และอารมณ์ ความรู้สึกมากกว่าการบรรยายข้อเท็จจริง

- (3) ความคิดริเริ่ม การเขียนเชิงสร้างสรรค์ต้องพยายามค้นพบความคิดแปลกใหม่เพื่อสร้างผลงานใหม่ๆ ออกมา โดยไม่ลอกเลียนแบบผู้อื่น

- (4) การสร้างประสบการณ์ การเขียนสร้างสรรค์ต้องการประสบการณ์มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ เพื่อนำมาเป็นวัตถุดิบในการเขียน แล้วถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดไปสู่ผู้อ่าน เพื่อให้ผู้อ่านเกิดภาพขึ้นในความคิด ต้องให้เขาารู้สึกว่าเขาได้รับสาระไปสร้างประสบการณ์ใหม่

ได้ไม่ควรใช้วิธีการจำเจอยู่แต่ในแบบเดิม ใช้ความคิดเดิม แม้จะเป็นประสบการณ์ของผู้เขียนก็ตาม เพราะสิ่งนั้นไม่ใช่การเขียนเชิงสร้างสรรค์

กรมวิชาการ (2546, หน้า 8-10) และอารี พันธุ์ณี (2542, หน้า 34-39) ให้ความหมายขององค์ประกอบความคิดสร้างสรรค์สอดคล้องกันดังนี้ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถทางสมองที่สามารถใช้ในการแก้ปัญหาหรือประยุกต์ใช้กับงานได้หลายชนิดโดยความคิดที่กว้างไกลหลายทิศทางหรือที่เรียกว่าการคิดแบบอเนกนัยประกอบด้วย

(1) ความคิดริเริ่ม (originality) หมายถึง ความคิดที่มีลักษณะที่แปลกใหม่ต่างไปจากความคิดธรรมดาเป็นลักษณะที่เกิดขึ้นครั้งแรกเป็นความคิดริเริ่มอาจเกิดจากการนำความรู้เดิมมาดัดแปลงและประยุกต์ใช้ให้เกิดเป็นสิ่งใหม่เช่นการประดิษฐ์เครื่องบินได้สำเร็จก็ได้แนวคิดมาจากการทำเครื่องร้อนเป็นต้นความคิดริเริ่มจึงเป็นลักษณะความคิดที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกเป็นความคิดที่แปลกใหม่แตกต่างจากความคิดเดิมและอาจไม่เคยมีใครนึกหรือคิดมาก่อนความคิดริเริ่มจำเป็นต้องอาศัยลักษณะการกล้าคิดกล้าลองเพื่อทดสอบความคิดของตนต้องอาศัยความคิดจินตนาการหรือการประยุกต์จินตนาการและหาทางทำให้เกิดผลงาน

(2) ความคล่องแคล่วในการคิด (fluency) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการคิดหาคำตอบที่ไม่ซ้ำกันในเรื่องเดียวกันได้ปริมาณมากในเวลาจำกัดความคิดคล่องแคล่วด้านถ้อยคำ (word fluency) เป็นความสามารถในการใช้ถ้อยคำอย่างคล่องแคล่วความคิดคล่องแคล่วในด้านการโยงสัมพันธ์ (associational fluency) เป็นความสามารถคิดหาคำตอบที่เหมือนกันหรือคล้ายกันให้มากที่สุดคิดคล่องแคล่วด้านการแสดงออก (expressional fluency) เป็นความสามารถในการเรียงร้อยถ้อยคำออกมาเป็นประโยคที่ต้องการให้ได้มากที่สุดความคิดคล่องแคล่วด้านการคิด (ideational fluency) เป็นความสามารถที่คิดสิ่งที่ต้องการภายในเวลาที่กำหนดเช่นให้คิดหาประโยชน์ของก้อนอิฐมาให้ได้มากที่สุดภายในเวลาที่กำหนดอาจจะเป็น 5 หรือ 10 นาที เป็นต้น

(3) ความคิดยืดหยุ่นในการคิด (flexibility) หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการคิดหาคำตอบได้หลายประเภทหลายทิศทางแบ่งออกเป็นความคิดยืดหยุ่นที่เกิดขึ้นทันที (spontaneous flexibility) เป็นความสามารถที่จะคิดหลายอย่างอย่างอิสระคนที่มีความคิดยืดหยุ่นในด้านนี้จะคิดได้ว่าประโยชน์ของก้อนหินมีหลายอย่างในขณะที่คนที่ไม่มีความคิดสร้างสรรค์จะคิดเพียงอย่างเดียวหรือสองอย่างเท่านั้นความคล่องแคล่วในการคิดมีความสำคัญต่อการแก้ปัญหาเพราะในการแก้ปัญหาใช้ความคิดยืดหยุ่นทางด้านความคิดดัดแปลง (adaptive flexibility) เป็นความสามารถคิดดัดแปลงจากสิ่งหนึ่งเป็นหลายสิ่งซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการแก้ปัญหาคคนที่มีความคิดยืดหยุ่นจะคิดไม่ซ้ำกันตัวอย่างเช่นในเวลา 5 นาทีท่านลองคิดสิว่าท่าน

สามารถใช้ใบลื่อตเตอรี่ทำอะไรได้บ้างคำตอบคือกระบุงกระจาตตะกร้ากล่องดินสอแปลเตียงนอน
กรอกรูป เป็นต้น

(4) ความคิดละเอียดลออ (elaboration) หมายถึง ความสามารถในการขยาย
ความคิดหลักให้ได้ความหมายสมบูรณ์ยิ่งขึ้นเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นในการสร้างผลงานที่มีความ
แปลกใหม่พัฒนาการความคิดละเอียดลออนั้นขึ้นอยู่กับอายุถ้าเด็กที่อายุมากจะมีความสามารถ
ทางด้านความคิดมากกว่าเด็กอายุน้อยส่วนเพศก็มีส่วนเกี่ยวข้องเพราะเพศหญิงจะมีความสามารถใน
การคิดละเอียดลออมากกว่าเพศชายและความช่างสังเกตเพราะเด็กที่มีความสามารถในการสังเกตสูง
จะมีความสามารถทางการคิดละเอียดลออสูงด้วย นอกจากนี้ สุรศักดิ์ หลาบมาลา (2545, หน้า 38-
39) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ว่าความคิดสร้างสรรค์อันเกิดจากความสามารถ
3 ประการได้แก่ความสามารถในการสังเคราะห์ (synthetic ability) คือความสามารถ (analytical
ability) คือความสามารถในการคิดแยกแยะออกเป็นส่วนๆ และสุดท้ายคือความสามารถในการ
ปฏิบัติซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนความคิดเชิงนามธรรมให้เป็นรูปธรรมนั่นเอง

ชนะ เวชกุล (2524, หน้า 35) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการเขียนเชิง
สร้างสรรค์ไว้ ดังนี้

(1) มีจินตนาการหรือความคิดคำนึง คือผู้เขียนจะต้องสร้างจินตนาการโดย
การคัดเลือกความคิดต่างๆ เหล่านั้นให้เกิดเป็นภาพในใจของผู้อ่านให้ได้ จะช่วยให้ผู้อ่านได้รสและ
มีความรู้สึกคล้อยตามเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับผู้เขียน

(2) ถิ่นนวนภาษาดี คือผู้เขียนจะต้องเลือกพื้นพดลิกแพลงถ้อยคำและ
รูปประโยคให้สละสลวยน่าฟังน่าอ่าน มีท่วงทำนองในการเขียนดี ไม่มีลักษณะกระทบกระเทียบ
เสียดสีผู้หนึ่งผู้ใด

(3) ให้คุณค่าทางจิตใจและสติปัญญา คือ นอกจากจะให้ความเพลิดเพลิน
แล้ว ควรให้ผู้อ่านเกิดคุณธรรมขึ้นในตน มีความรู้สึกนึกคิดเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี ก่อให้เกิด
ความเรื่องปัญญาและเป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม

สรุปความคิดสร้างสรรค์ผู้เขียนต้องคำนึงถึงองค์ประกอบของความคิด
สร้างสรรค์ครบถ้วนแล้วก็จะสามารถทำให้งานเขียนน่าสนใจเพราะมีการใช้ภาษาที่เหมาะสม
หลากหลายแปลกใหม่ทำให้งานเขียนมีคุณภาพและมีคุณค่ามากขึ้นที่จะคิดอะไรได้มากกว่าสิ่งที่
เห็นอยู่เป็นปกติคิดอะไรใหม่ๆ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์

3.2 ประเภทของการเขียนเชิงสร้างสรรค์

การเขียน คือวิธีการสื่อความหมายที่เป็นผลผลิตทางความคิดจากความรู้ของผู้ส่งสาร แสดงออกมาทางลายลักษณ์อักษรภาษาไทย ซึ่ง ประภาสรี สีสหอำไพ และคณะ (2539, หน้า 134-135) ได้กล่าวถึงรูปแบบของการเขียนเชิงสร้างสรรค์ว่ามี 2 ประเภท คือ

(1) ร้อยแก้ว คือ การเรียงคำสื่อความหมายโดยไม่ต้องยึดบัญญัติฉันทลักษณ์ ความหมายทั่วไป หมายถึง การเขียนสารคดี และบันเทิงคดี เช่น นิทาน บทละครพูด เรื่องสั้น นวนิยาย เป็นต้น ความหมายในเชิงวรรณศิลป์หรือศิลปะในการแต่งหนังสือ หมายถึง การเลือกสรร ถ้อยคำสำนวนโวหารมาเรียงร้อยให้เกิดภาพพจน์ ทำให้ผู้อ่านได้รับมโนคติ หรือจินตนาการเด่นชัด ใช้สำนวนภาษาและการดำเนินเรื่อง สร้างความเพลิดเพลินใจจริงใจ มีความงามของถ้อยคำที่ ร้อยเรียงวิจิตรบรรจงเสมอด้วยแก้วอันงามมาร้อยเรียงไว้ ร้อยแก้วเชิงวรรณศิลป์จึงเป็นศิลปะที่ สะท้อนความสะท้อนอารมณ์ โดยใช้ภาษาที่ไพเราะสละสลวย ในลีลาการแต่งและสำนวนภาษามี ความงามในรูป (form) งามในเรื่อง (material) และงามในท่วงทำนองเขียน (style)

(2) ร้อยกรอง คือ คำประพันธ์ชนิดต่างๆ ได้แก่ โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ร่าย ลิลิต ใช้เรียกรวมกรรมประเภทที่มีลักษณะบังคับในการแต่ง หรือมีการกำหนดคณะ โปราณ เรียกว่า “คำกานท์” หรือกวีนิพนธ์ที่กวีใช้จินตนาการสร้างสรรค์ขึ้นมาตามลักษณะคำประพันธ์ที่ บัญญัติไว้ในคำประพันธ์แต่ละชนิด ผู้อ่านร้อยกรองซึ่งเป็นผลงานของจินตกวีจะมีความเพลิดเพลิน สบายใจ ในท่วงทำนองคำประพันธ์ ได้รับรสของโวหาร ตลอดจนได้ทราบความคิดและอารมณ์ สะท้อนใจต่างๆ ที่ผู้ประพันธ์ร้อยกลั่นกรองออกมาอย่างประณีตวิจิตรบรรจงและไพเราะ ด้วยการส่งสัมผัสตามจังหวะวรรคตอนที่กำหนดบังคับในลักษณะคำประพันธ์นั้น

ดังนั้นในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ผู้เขียนจึงมีอิสระเสรีที่จะเลือกรูปแบบในการเขียน ของตนเองได้ตามความมุ่งหมายในการเขียนแต่ละครั้ง ว่าต้องการจะนำเสนอแก่ผู้อ่านในรูปแบบ ของร้อยแก้วหรือร้อยกรอง ซึ่งขึ้นอยู่กับความต้องการความมุ่งหมายและความเหมาะสมในด้าน ต่างๆ ของผู้เขียนเอง

4. การประเมินผลการเขียนเชิงสร้างสรรค์

การประเมินผลการเขียนเชิงสร้างสรรค์เป็นเรื่องที่ละเอียดและทำได้ยากเนื่องจาก เป็นงานเขียนที่เกิดจากการแสดงความรู้สึนึกคิดและจินตนาการที่แปลกใหม่ของแต่ละคนซึ่งจะมี แนวคิดความรู้และประสบการณ์ที่แตกต่างกันมีผู้เสนอแนวทางในการประเมินการเขียนเชิง สร้างสรรค์ซึ่งใช้เทคนิคการให้คะแนนการประเมินตามสภาพจริง โดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบ แยกองค์ประกอบมาเป็นเกณฑ์ในการประเมินที่สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระ การเรียนรู้และสอดคล้องกับการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช 2551 โดยมีคุณภาพลดหลั่นตามระดับคะแนน ส่วนใหญ่นิยม 4-5 ระดับ เพราะหากแบ่งระดับคะแนนมากเกินไป จะกำหนดคำอธิบายคุณภาพยากและส่งผลให้คะแนนยาก ซึ่งสุพัตรา อุตมั่ง (2555, หน้า 83-84) ได้ให้เกณฑ์การประเมินงานเขียนเชิงสร้างสรรค์ ดังนี้

เกณฑ์การประเมินแบบแยกองค์ประกอบ (analytical scoring rubric) เป็นเกณฑ์การให้คะแนนโดยพิจารณาสิ่งที่ประเมินในลักษณะที่แยกเป็นองค์ประกอบรายด้าน เกณฑ์ลักษณะนี้มีความละเอียดกว่าเกณฑ์ประเภทแรก เพราะแบ่งมิติคุณภาพของแต่ละองค์ประกอบเป็นหลายด้าน ตัวอย่างเกณฑ์การประเมินองค์ประกอบของเรียงความ

ตารางที่ 2.1 การประเมินการเขียนเชิงสร้างสรรค์

สิ่งที่ประเมิน	ระดับคุณภาพและคำบรรยาย			
	4	3	2	1
องค์ประกอบของเรียงความ	องค์ประกอบครบถ้วนและกลวิธีการเขียนองค์ประกอบที่น่าสนใจมาก	องค์ประกอบครบถ้วนและใช้กลวิธีการเขียนองค์ประกอบ	องค์ประกอบครบถ้วนแต่ไม่มีกลวิธีการเขียนที่น่าสนใจ	องค์ประกอบไม่ครบถ้วน

ที่มา: สุพัตรา อุตมั่ง, 2555

O' Hare (1973, p. 50) ได้แสดงความคิดเห็นไว้ว่าเกณฑ์ในการพิจารณางานเขียนเชิงสร้างสรรค์ควรพิจารณาในด้านความคิด จินตนาการความสามารถในการเขียนเรียบเรียงเรื่องและลีลาในการเขียน นอกจากนี้ควรพิจารณาด้านกลไกในการเขียนอีกด้วย

ประสิทธิ์ กาพย์กลอน (2518, หน้า 10-11) ได้เสนอแนะวิธีประเมินผลงานเขียนเชิงสร้างสรรค์ไว้ว่า ข้อที่ควรพิจารณาเวลาตรวจแก้งานเขียน และหลักการให้คะแนนนั้นจะต้องพยายามดูทุกแง่มุมเท่าที่จะทำได้ อย่าเจาะจงพิจารณาเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพียงอย่างเดียวและควรพิจารณาในข้อดังต่อไปนี้ คือ

(1) เนื้อเรื่อง การพิจารณาแนวคิด หรือแนวเรื่องการจัดระเบียบความคิด การอ้างเหตุผล การขยายความ และความแจ่มแจ้งชัดเจน

(2) การใช้ภาษา ควรพิจารณาระดับของภาษาที่ใช้ ว่าถูกต้องตามกาลเทศะ และลักษณะของเรื่อง พิจารณาการใช้คำ ประโยค การเขียนย่อหน้า การเว้นวรรค การใช้สำนวนโวหาร คำพังเพย และสุภาษิตต่างๆ

(3) รูปแบบ ควรพิจารณาเฉพาะการเขียนที่มีแบบแผนแน่นอนว่าทำได้ถูกต้องทุก รูปแบบการเขียนชนิดนั้นๆ หรือไม่ เช่น เรียงความ บทความ

(4) กลไกประกอบการเขียนอื่นๆ ได้แก่ สะกดคำ รันต์ ลายมือ ความสะอาด และ ความเป็นระเบียบเรียบร้อย

พิสมัย สิงห์แก้ว (2520, หน้า 37) กล่าวว่า หลักเกณฑ์ในการพิจารณางานเขียนสิ่ง สำคัญในการพิจารณางานเขียน คือ ความคิดสร้างสรรค์ ความสมเหตุสมผลของเนื้อหา ความสามารถในการใช้ถ้อยคำ

ส่วน Holmes (1993) ได้ให้คะแนนงานเขียนเชิงสร้างสรรค์ออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้คือ

(1) การนำเสนอแนวคิดคือการเสนอแนวคิดใหม่ๆ หรือความคิดสร้างสรรค์ซึ่งเป็นของตนเองมีการแสดงความรู้สึกนึกคิดและความเข้าใจอย่างเสรี

(2) การเชื่อมโยงความคิดและโครงสร้างหมายถึงการจัดระเบียบความคิดให้ เชื่อมโยงต่อเนื่องกันได้อย่างได้ใจความและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

วีระวัฒน์ วัฒนา (2542, หน้า 90-91) ได้เสนอเกณฑ์การให้คะแนนการเขียนบรรยาย ภาพ 20 คะแนน แยกพิจารณา ดังนี้

(1) การแสดงออก หมายถึง การเสนอความคิดแปลกๆ ใหม่ๆ เป็นความนึกคิด ของตนเอง แสดงความรู้สึก ความเข้าใจอย่างเสรี โดยกำหนดคะแนนเป็น 5 คะแนน

(2) การเชื่อมโยงความคิด หมายถึง การลำดับความคิดให้มีความต่อเนื่องสัมพันธ์ กัน เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน กำหนดคะแนนเป็น 5 คะแนน

(3) การเสนอเรื่อง หมายถึง การเสนอเรื่องอย่างน่าสนใจ สอดคล้องกับชื่อเรื่อง กำหนดคะแนนเป็น 4 คะแนน

(4) การใช้ภาษา หมายถึง ความชัดเจนในการใช้ภาษาสื่อความตามที่ต้องการได้ ถูกต้องตามเหตุการณ์ของเรื่อง กำหนดคะแนนเป็น 3 คะแนน

(5) เนื้อหาสาระ หมายถึง การเสนอความรู้ที่เป็นความจริงทั่วไป เหมาะสมกับ ชื่อเรื่อง ได้ใจความ มีความยาวพอเหมาะกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ กำหนดคะแนนเป็น 3 คะแนน

นงคราญ ผิวพรรณ (2548, หน้า 34-35) ได้สร้างเกณฑ์ประเมินผลงานเขียนเชิง สร้างสรรค์ของนักเรียนในการใช้กิจกรรมการเขียนแบบกลุ่มเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของ นักเรียน ซึ่งเป็นการประเมินความคิดสร้างสรรค์ 4 ด้าน โดยใช้เทคนิคความสัมพันธ์ของ องค์ประกอบซึ่งมีรายละเอียดแสดงในตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2.2 แสดงการให้คะแนนการประเมินผลงานเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียน

การประเมิน ความคิดสร้างสรรค์	ระดับ	คะแนน	เกณฑ์
ความคิดริเริ่ม	ยอดเยี่ยม ดี พอใช้ ควรปรับปรุง	4	ชื่อเรื่องและเนื้อเรื่องแปลกใหม่น่าสนใจไม่เหมือนใคร
		3	ชื่อเรื่องไม่แปลกใหม่แต่เนื้อเรื่องแปลกใหม่น่าสนใจไม่เหมือนใคร
		2	ชื่อเรื่องแปลกใหม่แต่เนื้อเรื่องไม่แปลกใหม่
		1	ชื่อเรื่องและเนื้อเรื่องไม่แปลกใหม่และไม่น่าสนใจ
ความคิดคล่อง	ยอดเยี่ยม ดี พอใช้ ควรปรับปรุง	4	เขียนเรื่องโดยมีประโยคที่เขียนตั้งแต่ 10 ประโยคขึ้นไปอ่านแล้วได้ใจความชัดเจนดีมาก
		3	เขียนเรื่องโดยมีประโยคที่เขียนอยู่ระหว่าง 7 ถึง 9 ประโยคอ่านแล้วได้ใจความชัดเจน
		2	เขียนเรื่องโดยมีประโยคที่เขียนอยู่ระหว่าง 4 ถึง 6 ประโยคอ่านแล้วได้ใจความ
		1	เขียนเรื่องโดยมีประโยคที่เขียนอยู่ระหว่าง 1 ถึง 3 ประโยคอ่านแล้วไม่ได้ใจความ
ความคิดยืดหยุ่น	ยอดเยี่ยม ดี พอใช้ ควรปรับปรุง	4	ประโยคและคำที่ใช้ในการเขียนมีความหลากหลายมากอ่านแล้วได้ใจความต่อเนื่องดีมาก
		3	ประโยคและคำที่ใช้ในการเขียนมีความเหมาะสม อ่านแล้วได้ใจความต่อเนื่อง
		2	ประโยคและคำที่ใช้มีความหลากหลายน้อยอ่านแล้วไม่ค่อยได้ใจความ
		1	ประโยคและคำที่ใช้ในการเขียนไม่มีความหลากหลายอ่านแล้วไม่ได้ใจความ
ความคิดละเอียดลออ	ยอดเยี่ยม ดี พอใช้	4	เขียนเรื่องราวได้ครบองค์ประกอบคือตัวละคร จุดประสงค์ของตัวละครอุปสรรคและผลที่เกิดขึ้นทำให้ผู้อ่านเห็นภาพรายละเอียดตามเรื่องที่เขียนอย่างชัดเจน
		3	เขียนเรื่องราวได้ครบองค์ประกอบคือตัวละคร จุดประสงค์ของตัวละครอุปสรรคและผลที่เกิดขึ้นทำให้ผู้อ่านเห็นภาพรายละเอียดตามเนื้อเรื่องได้
		2	เขียนเรื่องราวได้ครบองค์ประกอบคือตัวละคร จุดประสงค์ของตัวละครอุปสรรคและผลที่เกิดขึ้นแต่ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพรายละเอียดตามเรื่องไม่ค่อยชัดเจน

ตารางที่ 2.2 แสดงการให้คะแนนการประเมินผลงานเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียน (ต่อ)

การประเมิน ความคิดสร้างสรรค์	ระดับ	คะแนน	เกณฑ์
	ควรปรับปรุง	1	เขียนเรื่องราวไม่ครบองค์ประกอบทำให้ผู้อ่านเห็นภาพ รายละเอียดตามเรื่องไม่ชัดเจน

เกณฑ์ที่ใช้ในการแปลความหมายเกี่ยวกับระดับความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	1.00 – 1.49	อยู่ในระดับต่ำ
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	1.50 – 2.49	อยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	2.50 – 3.49	อยู่ในระดับสูง
ค่าเฉลี่ยตั้งแต่	3.50 – 4.00	อยู่ในระดับมาก

จากที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การประเมินผลการเขียนเชิงสร้างสรรค์ควรมีหลักเกณฑ์ที่แน่นอน เทียบธรรมและควรประเมินให้ครอบคลุมถึงความสามารถทุกๆ ด้านของนักเรียน ผู้วิจัยจึงนำประเด็นเหล่านี้มาใช้เป็นแนวทางในการกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนการเขียนเชิงสร้างสรรค์แบ่งเป็น 5 ด้าน คือ โครงเรื่องและองค์ประกอบ ความคิดแปลกใหม่ การสร้างคำ การใช้สำนวนโวหาร และการใช้โวหารแสดงภาพพจน์

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการเขียนเรียงความและวิธีการสอนเขียน

1. ความหมายของการเขียนเรียงความ

การเขียนเรียงความ เป็นการแสดงออกอย่างมีแบบแผนที่ออกมาในรูปของทักษะการเขียน การเขียนจึงจำเป็นและสำคัญยิ่ง เนื่องจากมีบทบาทต่อความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันมาก ผู้ที่สามารถเขียนเรียงความได้นั้นต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และความสามารถในการเขียน ผู้รู้และผู้เชี่ยวชาญทางภาษาได้ให้ความหมายของการเขียนเรียงความไว้ ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546, หน้า 468) อธิบายความหมายของเรียงความว่า (น.) เรื่องที่นำข้อความต่าง ๆ มาแต่งเรียบเรียงขึ้น (ก.) นำข้อความต่าง ๆ มาแต่งเรียบเรียงให้เป็นเรื่องราวแต่งหนังสือที่ใช้พูดเขียนกันเป็นสามัญต่างจากลักษณะที่แต่งเป็นร้อยกรองส่วน เสนีย์ วิลาวรรณ (2547, หน้า 134) ให้ความหมายของเรียงความว่าเป็นข้อความหลาย

ย่อหน้าซึ่งประกอบด้วยชื่อเรื่องและมีข้อความบรรยายหรืออธิบายขยายความภายในขอบเขตของชื่อเรื่องเคร่งครัดในการแบ่งย่อหน้าค่านำย่อหน้าเนื้อเรื่องย่อหน้าสรุปและต้องใช้ภาษาระดับทางการ

กุหลาบ มัลลิกะมาส และวิพุธ โสภวงศ์ (2535, หน้า 113-114) กล่าวถึงเรียงความว่า การเขียนเรียงความเป็นการเขียนที่อาจแสดงความมุ่งหมายของการเขียนได้หลายแนว บางครั้งเพื่อแสดงความคิดเห็นอย่างใดอย่างหนึ่ง บางเรื่องเสนอข้อเท็จจริง บางเรื่องต้องการเล่าเรื่องประทับใจ บางเรื่องต้องการขั้นตอนของกระบวนการต่างๆ ให้ข้อเสนอ แนะนำ ชี้แจง ให้รายละเอียดเกี่ยวกับบุคคล สถานที่ บ้างก็ให้ความรู้มากกว่าให้ข้อคิด ฯลฯ

นอกจากนั้น กุหลาบ มัลลิกะมาส ยังได้กล่าวว่า คำว่า เรียงความ ในภาษาอังกฤษใช้ว่า composition ส่วนความเรียง ตรงกับคำว่า essay

เปลื้อง ณ นคร (2512, หน้า 10) กล่าวว่า เรียงความตามนัยแห่งไวยากรณ์ คือการเรียบเรียงถ้อยคำให้เป็นภาษาเข้าใจชัดเจน นับเป็นที่รวมวิชาเกี่ยวกับภาษา การเรียงความมีความหมายรวมถึง การพูดจา สนทนาปาฐกถา การเรียงความจึงเป็นเครื่องมืออันสำคัญสำหรับแสดงความรู้สึก ความต้องการ ความคิดให้ผู้อื่นทราบ

เจือ สตะเวทิน (2517, หน้า 18) กล่าวว่า เรียงความ คือ การประกาศความมีปัญหาของบุคคลออกเป็นลายลักษณ์อักษร

ประสิทธิ์ กาพย์กลอน (2518, หน้า 178) เรียงความเป็นศาสตร์และศิลป์อย่างหนึ่ง ที่ว่าเป็นศาสตร์เพราะมีรูปแบบและวิธีเขียนที่เป็นแบบแผน ที่ว่าเป็นศิลปะเพราะต้องใช้ความสามารถเขียนออกมาให้น่าอ่าน การเขียนเรียงความจึงต้องคำนึงถึงรูปแบบ และต้องเขียนให้น่าอ่านด้วย

ยุพา สังศิริ (2523, หน้า 3) กล่าวว่า เรียงความ คือ การนำข้อความซึ่งส่วนใหญ่เป็นรูปประโยค มาเรียงกันให้มีความหมายเกี่ยวพันต่อเนื่องกันไป และมุ่งไปสู่ข้อใหญ่ใจความสำคัญอันใดอันหนึ่ง เรียงความขนาดยาวจะแบ่งเป็นหลายย่อหน้าหรือหลายอนุเลข ข้อความในอนุเลขหนึ่งๆ จะมีความสำคัญอย่างหนึ่ง และในแต่ละอนุเลขนั้นจะมีความเกี่ยวโยงสัมพันธ์กันมุ่งไปสู่หัวข้อหรือกระทู้อันเดียวกัน

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ (2541, หน้า 34) กล่าวถึงเรียงความว่าเป็นเรื่องราวที่แต่งและเรียบเรียงขึ้นตามความนึกคิดและความรู้ของผู้แต่ง โดยมีการคิดโครงเรื่องให้สอดคล้องกับชื่อเรื่องแล้วนำถ้อยคำมาประกอบเป็นประโยคและเรียบเรียงเป็นเนื้อความให้ต่อเนื่องกันตามโครงเรื่องที่เกิดขึ้นได้

ประภาศรี สีหอำไพ กล่าวถึง การเขียนเรียงความว่า ความเรียงคือการเขียนร้อยแก้วที่มีหัวข้อเรื่องหรือแนวคิดกำหนดไว้บางครั้งก็ยึดหยุ่น โดยให้ผู้แต่งตั้งชื่อเรื่องเองด้วย ทักษะ

การเขียนความเรียงที่ใช้กันในห้องเรียนมีแนวทางให้สร้างเค้าโครงเรื่องตามลำดับแล้วเขียนไปตามหัวเรื่องที่กำหนดไว้ นั้น มีการกำหนดย่อหน้าเป็นหน่วยความคิดสำคัญในแต่ละหัวข้อที่แบ่งมาจากประเด็นหลักที่ตั้งไว้ การเขียนต้องอ่านทบทวนแล้วแก้ไขตัดส่วนพลความที่ไม่จำเป็น คุณลักษณะความเรียงคือการประกาศความมีปัญญาของผู้เขียนออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร การเขียนเรียงความมีหลายแห่ง เช่น ความเรียงชีวประวัติ ความเรียงประเภทวิจารณ์ ความเรียงประเภทท่องเที่ยว ฯลฯ

การใช้คำทั้งสองคำนี้ยังสับสนกันอยู่ แต่เดิมเรามักใช้ว่าเรียงความเป็นวิชาหนึ่งในเรื่องของการใช้ภาษาไทยในโรงเรียน ในปัจจุบันเรามักพบว่าความเรียง หมายถึง การเรียงคำเป็นความที่แสดงความคิด ความรู้สึก ความเข้าใจ ของผู้เรียบเรียงให้ผู้อ่านทราบ ประโยคแต่ละประโยคที่มีเนื้อเรื่องติดต่อกันรวมเป็นข้อความใหญ่เรียกว่าความเรียงเรื่องหนึ่ง มีหลักของการเขียนในขั้นต้นก็คือต้องมีเอกภาพ (unity) ความเป็นอันหนึ่งเดียว มีใจความมุ่งไปสู่ประเด็นสำคัญเพียงอย่างเดียว มีสัมพันธภาพ (coherence) คือความเชื่อมโยงเป็นลำดับต่อเนื่องกันอย่างชัดเจน และมีสารัตถภาพ (emphasis) คือเน้นใจความที่สำคัญเด่นชัดเป็นแกนสำคัญของการเขียน

Ruth and others (1993, p. 3) กล่าวว่า เรียงความ คือ การเรียบเรียงส่วนของข้อความเข้าด้วยกันเป็นรูปแบบที่ผู้อ่านอ่านแล้วเข้าใจ

สรุปได้ว่าเรียงความคือการนำคำมาเรียบเรียงเป็นข้อความเรื่องราวมุ่งถ่ายทอดความรู้เรื่องราวแสดงความคิดเห็น ทศนคติ และข้อเสนอแนะในเรื่องใดเรื่องหนึ่งมีการบรรยายขยายความภายในขอบเขตชื่อเรื่องมีการใช้คำสละสลวยใช้ภาษาระดับทางการที่ผู้เขียนถ่ายทอดสู่ผู้อ่าน

2. หลักการเขียนเรียงความ

ประดับ จันทร์สุขศรี กล่าวถึง หลักในการเขียนเรียงความที่สำคัญๆ มีดังนี้

(1) เขียนตรงตามส่วนประกอบของเรียงความ คือ มีส่วนนำเรื่อง ส่วนเนื้อเรื่อง และส่วนปิดเรื่อง ย่อหน้าแรกและย่อหน้าสุดท้ายเป็นส่วนนำเรื่องและส่วนปิดเรื่อง

(2) เขียนตรงตามโครงเรื่องที่วางไว้ทุกประเด็น

(3) เนื้อเรื่องที่วางไว้ตามโครงเรื่องควรเขียนอย่างครบถ้วน สมบูรณ์ และมีการลำดับความที่ต่อเนื่องสอดคล้องกัน อ่านเข้าใจ ประเด็นความคิดหลักต้องแจ่มชัด อย่าเขียนออกนอกเรื่อง หรือนอกประเด็นไม่ตรงตามโครงเรื่องที่วางไว้

(4) การนำเสนอเรื่อง นอกจากจะทำให้มีสาระน่าอ่านแล้ว ยังควรต้องเลือกสรรข้อความที่เหมาะสมกล่าว จะทำให้มีน้ำหนักของถ้อยคำน่าเชื่อถือสามารถจูงใจให้ผู้อ่านเห็นคล้อยตามถ้อยคำที่เลือกสรรไว้

(5) มีความคิดแปลกใหม่ ทันสมัย น่าสนใจ สอดแทรกในข้อเขียนอย่างเหมาะสมกลมกลืน นับเป็นท่วงทำนองการเขียนเฉพาะตัวที่น่าสนใจ หรือแสดงความคิดเชิงสร้างสรรค์

(6) มีสำนวนการเขียนดี มีโวหาร คือ มีถ้อยคำที่เรียบเรียงน่าอ่าน มีการแสดงถ้อยคำออกมาเป็นข้อความที่เปรียบเทียบ

(7) มีความงามในรูปแบบ คือ หัวข้อกลางหน้ากระดาษ หัวข้อชิดกระดาษ หัวข้อย่อหน้า หัวข้อย่อย จะวางรูปแบบได้สัดส่วนเหมาะสม สวยงาม อ่านง่าย ไม่สับสน ย่อหน้าใหม่ทุกครั้งเมื่อต้องเปลี่ยนเรื่องใหม่

(8) เรียงความที่ดีต้องประกอบด้วย เอกภาพ สัมพันธภาพ และสารัตถภาพ

3. องค์ประกอบการเขียนเรียงความ

การเขียนเรียงความ เป็นการเขียนข้อความที่มีหลายอนุเจตมาประกอบกัน ซึ่งในแต่ละอนุเจตนั้นต้องมีความเกี่ยวโยงสัมพันธ์กัน ดังนั้นเพื่อเรียงความเป็นระบบ จึงต้องศึกษาองค์ประกอบของเรียงความไว้ ดังนี้

หลวงสำเร็จ วรรณกิจ (2503) กล่าวว่า เรียงความประกอบไปด้วยลักษณะ 3 ประการ คือ ให้ความเข้าใจ ให้ความรู้ และให้เกิดสติปัญญา

เจือ สตะเวทิน (2516, หน้า 143) กล่าวว่า เรียงความประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ความตอนต้นเรียกคานำ ความตอนกลางเรียกตัวเรื่อง และความตอนท้ายเรียกคาลงท้าย

สิทธิ พินิจภูวนล และคณะ (2514, หน้า 110) กล่าวถึงองค์ประกอบของเรียงความประกอบด้วย ดังนี้

- (1) คานำ เป็นตอนเปิดเรื่องหรือส่วนชักจูงผู้อ่านให้ติดตามอ่านตอนต่อไป
- (2) เนื้อความหรือเนื้อเรื่อง เน้นใจความส่วนใหญ่ของเรื่อง เนื้อความจะมีลักษณะอย่างใดขึ้นกับประเภทของเรื่อง

(3) สรุปหรือบทลงท้าย เป็นการสรุปความคิดเห็น หรือเอาข้อความมากล่าวซ้ำให้เด่นชัด เพื่อให้ผู้อ่านจับประเด็นความคิดสำคัญได้แน่นอนยิ่งขึ้น

ฉัตร บุษยนาถ และคณะ (2522, หน้า 123) กล่าวว่า เรียงความทุกเรื่องจะต้องประกอบด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วนด้วยกัน คือ คานำ เนื้อเรื่อง และสรุป โดยทั้งสามส่วนนี้จะต้องเกี่ยวเนื่องกัน และมีความสำคัญเท่าเทียมกัน ซึ่งคานำคือ ส่วนที่แนะนำผู้อ่านให้ทราบจุดประสงค์ และก่อความสนใจให้กับผู้อ่าน เนื้อเรื่องคือ ส่วนที่บรรจุเนื้อความอันเป็นสาระของเรื่อง ประกอบด้วยข้อเท็จจริงความคิดเห็น และโวหารในการเขียน และสรุปคือ ส่วนที่จะฝากความสนใจให้กับผู้อ่านที่ได้อ่านเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ

เสนีย์ วัลลววรรณ, สุระ ดามาพงษ์ และชัยรัตน์ ศรีแก้ว (2544, หน้า 101) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ศรีวิไล พลมณี, นราวัลย์ พูลพิพัฒน์ และสมร เจนจิระ (2544, หน้า 10) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบและแนวการเขียนเรียงความสรุปได้ดังนี้ คำนำ เป็นการเขียนเกริ่นนำเข้าสู่เรื่องหรือส่วนชักจูงใจให้ผู้อ่านติดตามอ่านต่อไปการเขียนคำนำนับว่ามีความสำคัญและถือได้ว่าเป็นการเขียนที่ยากที่สุดเพราะเป็นการเริ่มต้นความคิดที่จะเขียนและต้องพยายามเขียนให้ดีที่สุดซึ่งบางทีอาจต้องเสียเวลาคิดเป็นเวลานานกว่าที่จะเขียนลงไปแต่ถ้ารู้จักวิธีการเขียนคำนำก็จะช่วยตัดความยุ่งยากและประหยัดเวลาได้มากซึ่งการเขียนคำนำนั้นต้องเขียนให้เร้าความสนใจของผู้อ่านอาจเป็นการตั้งคำถามปรัชญาชวนคิดคำถามหรือกรงสุภายิต คำพังเพยคำจำกัดความหรือเรื่องแปลกๆที่น่าตื่นเต้นมากล่าวนำโดยใช้ภาษาที่กระชับรัดกุมถ้อยคำสละสลวยได้ใจความ เนื้อเรื่อง หรือเนื้อความเป็นสาระสำคัญของเรื่องที่ผู้เขียนแสดงความรู้ความคิดอย่างกว้างขวางหรือประสบการณ์ตามหัวเรื่องที่เขียนซึ่งการเขียนเรียงความให้มีสาระน่าอ่านนั้นต้องประกอบด้วยข้อเท็จจริงรายละเอียดและความคิดเห็นซึ่งเราเอามาจากประสบการณ์และการสังเกตโดยมีรายละเอียดครอบคลุมเนื้อเรื่องทั้งหมดมีการลำดับความดีเขียนทุกส่วนทุกตอนของเรื่องสัมพันธ์กันตลอดรู้จักเน้นในส่วนที่สำคัญมีความชัดเจนแจ่มแจ้งถูกต้องมีเหตุผลน่าเชื่อถือและการเขียนเนื้อเรื่องควรแบ่งเป็นย่อหน้าๆ แต่ละย่อหน้าแสดงออกถึงความคิดเดียวมีความสัมพันธ์กันภายในย่อหน้าโดยใช้ภาษาที่สำนวนดี สรุปหรือลงท้ายเป็นการสรุปความคิดหรือการนำเอาข้อความสำคัญมากล่าวย้ำให้เด่นชัดการเขียนสรุปอาจจะเป็นการฝากข้อความประทับใจหรือให้ข้อคิดแก่ผู้อ่านการยกคำคมคำขวัญสุภายิตบทร้อยกรองข้อเสนอแนะการวิงวอนขอเรื่องโดยภาษาที่ใช้กะทัดรัดและชัดเจน

สรุปองค์ประกอบของเรียงความได้แก่คำนำเนื้อเรื่องสรุปการเขียนคำนำต้องเขียนให้น่าสนใจอาจเป็นการตั้งคำถามปรัชญาคำคมหรือกรงสุภายิตเนื้อเรื่องต้องแบ่งเป็นย่อหน้าขยายความให้อยู่ในขอบเขตข้อเรื่องแต่ละย่อหน้ามีความสัมพันธ์กันส่วนการสรุปเป็นการนำความสำคัญตั้งแต่ต้นเรื่องมากล่าวมีการทิ้งท้ายข้อความประทับใจหรือให้ข้อคิดแก่ผู้อ่าน

4. หลักการสอนเขียนเรียงความ

การเขียนเรียงความต้องอาศัยทักษะและวิชาอื่นๆ ประกอบ ถ้าจะให้ได้ผลดีควรให้ความสัมพันธ์กับการพูด การอ่านและการฟัง หลักและวิธีการสอนเขียนเรียงความนั้น ผู้เชี่ยวชาญทางภาษาได้กล่าวไว้ต่างๆ ดังนี้

รัชณี ศรีไพวรรณ (2520, หน้า 30-31) กล่าวถึง หลักและวิธีการสอนไว้ว่าการสอนเขียนควรเน้นให้เด็กมีความคิดอย่างอิสระ ไม่ควรให้เด็กเขียนจากการจำเนื้อเรื่องที่ครูเล่าเพียงอย่างเดียว เรื่องที่เขียนควรเป็นทั้งเรื่องที่ครูกำหนดให้ และนักเรียนคิดเองด้วย การเขียนเรียงความอาจทำควบคู่กับการพูดและครูไม่ควรตำหนิเด็กจนเสียกำลังใจ

ก่อน สวัสดิศพานิชย์ (2508, หน้า 51) กล่าวถึง การสอนเขียน โดยใช้กฎแจ้ตดอกเพื่อจะ
ไขประตูแห่งความสำเร็จ คือ

(1) ขึ้นสอนทักษะเบื้องต้น ครูต้องพิจารณาว่ามีอะไรบ้างที่ต้องฝึก ครูควรให้
หลักเกณฑ์

(2) ขึ้นฝึกให้ใช้ทักษะ อาจทำได้โดยฝึกรวมกันทั้งห้อง หรือให้ฝึกทีละคน ฝึกให้
เรียนตามใจสมัคร คือ ให้เขียนอะไรก็ได้ ฝึกการย่อเรื่องจากบทความในหนังสือพิมพ์จากเรื่องราวที่
น่าสนใจอื่นๆ ฝึกการวิจารณ์

(3) ขึ้นจัดประสบการณ์ เพื่อให้เด็กได้ใช้ทักษะเพิ่มเติม เช่น การจัดหนังสือพิมพ์
ของชุมนุม และจัดบันทึกประจำห้อง การหัดวิจารณ์บทความ ฯลฯ

(4) ขึ้นแก้ไขข้อบกพร่อง วิธีที่จะชี้ให้เห็นที่ผิดเหล่านี้ เป็นต้น
เรียงความของนักเรียนมาชี้ให้เห็นที่ผิดเหล่านี้ เป็นต้น

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ (2520, หน้า 134) กล่าวถึง วิธีเขียนเรียงความ โดยใช้กิจกรรม
4ส. ซึ่งได้แก่

(1) สสำรวจ คือ การสำรวจสถานที่วัสดุ บุคคล สิ่งแวดล้อม และปัญหาต่างๆ
เกี่ยวกับเรื่องที่จะเขียน

(2) สสังเกต คือ การสังเกตรายละเอียดของเรื่องที่จะเขียนแล้วบันทึกไว้อย่าง
ละเอียด

(3) สสัมภาษณ์ คือ การสัมภาษณ์ หรือซักถามบุคคลบุคคลที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้
ทราบข้อมูลเพิ่มเติม

(4) สสรุป คือ การประมวลความรู้และข้อสังเกตต่างๆ ที่รวบรวมได้ นำมาสรุปเป็น
โครงเรื่อง ทำให้การเรียงลำดับความคิดเป็นระเบียบเป็นขั้นตอน ไม่สับสน

ชัยอนันต์ นันทพันธ์ (2526, หน้า 22) กล่าวถึง หลักของการสอนเขียนเรียงความไว้
ดังนี้

(1) การเขียนเนื้อเรื่องเขียนตามลำดับเนื้อความของเรื่อง การเขียนลำดับจากเรื่อง
ที่สำคัญไปสู่เรื่องที่สำคัญมาก การเขียนลำดับจากเหตุและผล

(2) การเขียนย่อหน้า ในเรียงความเรื่องหนึ่งๆ นั้นมีย่อหน้าหลายๆ ย่อหน้า
ประกอบอยู่ โดยย่อหน้าก็คือ เรียงความเรื่องน้อยๆ เรื่องหนึ่ง ซึ่งในแต่ละย่อหน้านั้นต้องมุ่งแสดง
ให้ผู้อ่านทราบความคิดข้อเดียว (one idea)

(3) การเขียนประโยคเนื้อความ (topical sentence) คือประโยคที่บอกความทั่วไป
ของย่อ หน้าทั้งย่อหน้าไว้ทั้งหมด ซึ่งอาจวางไว้ต้นประโยค ท้ายประโยค หรือวางทั้งต้นและท้าย

ประโยค ขณะเดียวกันต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ของประโยคและย่อหน้าแต่ละย่อหน้าด้วย เช่น ใช้คำว่า “ด้วยเหตุนี้” หรือ “ดังนั้น” ในการขึ้นต้นประโยคย่อหน้าที่สองให้มีความสัมพันธ์กับย่อหน้าแรก

(4) การเขียนคำลงท้ายหรือบทสรุปในเรื่องความ การเขียนคำนำและคำลงท้าย เป็นการเขียนที่เขียนยากที่สุด ผู้เขียนต้องตระหนักเสมอว่า เขียนคำนำอย่างไรจะเชิญชวนให้ผู้อ่านอยากอ่านไม่ผ่านไป เมื่ออ่านเรื่องราวโดยตลอดแล้วก็เข้าใจได้ความรู้ ความเพลิดเพลิน และเขียนคำลงท้ายหรือบทสรุปของเรื่องอย่างไรเพื่อให้เกิดความประทับใจได้ข้อคิดแปลกใหม่สำหรับผู้อ่าน

สุจิต เพียรชอบ และสายใจ อินทร์พรหม (2538, หน้า 124-126) ได้เสนอหลักการสอนเขียนเรียงความ ดังนี้

(1) ครูควรวางวัตถุประสงค์เป็นข้อๆ ให้ชัดเจน หากเขียนออกมาในรูปแบบวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมได้ก็จะเป็นการดี เพราะจะทำให้ครูสังเกตพฤติกรรมได้และสามารถวัดผลได้ง่าย ถ้าหากนักเรียนได้มีโอกาสตั้งวัตถุประสงค์ หรืออย่างน้อยได้ทราบวัตถุประสงค์ในการสอนด้วยก็จะทำให้การดำเนินการสอนเป็นไปด้วยดียิ่งขึ้น

(2) การเขียนเรียงความประเภทต่างๆ นั้นครูไม่ควรกำหนดหัวเรื่องไว้ตายตัว นักเรียนควรมีโอกาสหรือเสนอเรื่องที่จะเขียนได้ตามสมควร การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกเรื่องนี้ทำให้นักเรียนมีความรู้สึกว่าคุณเองมีอิสระทางด้านความคิด

(3) การสอนเรียงความนั้น บรรยากาศที่จะเอื้ออำนวยในด้านการเขียนก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้นักเรียนเขียนเรียงความได้คล่อง มีความรู้สึกอยากเขียน ครูจึงควรสร้างบรรยากาศที่ดีให้เกิดขึ้น การใช้สื่อการสอนต่างๆ มีส่วนช่วยสร้างบรรยากาศในการเขียนเรียงความทั้งสิ้น

(4) การดำเนินการสอนควรดำเนินเป็นข้อๆ

วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2528, หน้า 97) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการเขียนของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา พบว่า ในด้านวิธีการสอนส่วนมากเน้นการเขียนประเภทจดคำบรรยาย การเขียนบันทึกจากเรื่องที่อ่านหรือได้ฟัง การเขียนประเภทสร้างสรรค์ หรือวิชาการมีน้อยมาก และวิธีที่สอนเขียนจะใช้วิธีสมัยเก่า โดยการนำสื่อการสอนและเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาช่วยสอนน้อยมาก

สมถวิล วิเศษสมบัติ (2528, หน้า 297) ได้ให้คำแนะนำการสอนเขียนเรียงความ ไว้ดังนี้

(1) เรื่องที่จะนำมาใช้สอนเรียงความนั้น ควรเลือกเรื่องที่อยู่ในความสนใจและเหมาะสมกับระดับความรู้ของนักเรียน ซึ่งจะทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเขียนดีกว่าที่ครูจะกำหนดให้เขียน

(2) ความคิดเห็นในการเขียนเรียงความเป็นสิ่งสำคัญมาก ครูควรหาวิธีช่วยหรือเร้าใจที่จะช่วยให้นักเรียนเกิดความคิดที่จะเขียน จนนักเรียนรู้สึกประสบความสำเร็จในการเขียน

(3) การใช้อุปกรณ์การสอนจะช่วยให้การเขียนเรียงความได้ผลดียิ่งขึ้น

(4) การสอนเขียนเรียงความอาจทำได้หลายวิธี เช่น เริ่มต้นด้วยการแต่งประโยคด้วยคำที่กำหนดให้ แล้วนำประโยคเหล่านั้นมาเรียบเรียงเป็นข้อความ เป็นย่อหน้า การเล่าเรื่องสนุกๆ ค้างไว้แล้วให้นักเรียนแต่งต่อให้จบ เป็นต้น

(5) ในการเขียนเรียงความเรื่องที่เป็นความรู้ ควรแนะวิหาคำความรู้ให้แก่ นักเรียน เช่น การค้นคว้าความรู้ในหนังสือ การไปสัมภาษณ์ผู้รู้ เป็นต้น

(6) การเรียงความ ควรทำเป็นสองชั้น คือ ชั้นร่าง กับชั้นเรียบเรียง

(7) ครูควรแนะนำให้นักเรียนรู้จักฝึกฝนตนเองด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้สามารถเรียงความได้ดี เช่น เพิ่มพูนความรู้เรื่องคำ ฝึกตนเองให้เป็นคนอ่านมากและหมั่นฝึกเขียนอยู่เสมอ

(8) การสอนเรียงความอาจให้เขียนเป็นรายบุคคลบ้าง เขียนเป็นหมู่บ้างสลับกันไปตามโอกาสอันเหมาะสม

(9) การแก้ไขข้อบกพร่องในการเขียนเรียงความ อาจแก้ไขเป็นรายบุคคลและแก้ไขข้อบกพร่องของส่วนร่วมในชั้นก็ได้ การทำเช่นนี้จะช่วยให้นักเรียนขัดเกลาภาษาของตนเองให้ดีขึ้น ขณะเดียวกันครูควรพูดให้กำลังใจแก่นักเรียน

เจือ สตะเวทิน (2511, หน้า 86) เสนอแนะวิธีสอนเขียนว่า ควรเริ่มจากสิ่งที่ยากสำหรับนักเรียนก่อน โดยการส่งเสริมให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นเป็นคำ วลี หลังจากนั้นส่งเสริมให้เขียนเป็นประโยคๆ ต่อมาเป็นย่อหน้าๆ และเป็นเรื่องตามลำดับ ส่วนการมอบหมายให้นักเรียนเขียนเป็นเรื่องนั้น ครูควรเลือกหัวข้อที่นักเรียนคุ้นเคยและมีประสบการณ์มาก่อนทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนมีข้อมูลในการเขียนอย่างเพียงพอ มิฉะนั้นนักเรียนจะไม่สามารถเขียนเรื่องราวที่มอบหมายได้ หลักการสอนเขียนที่สำคัญประการหนึ่งคือ ก่อนการเขียนเรียงความประเภทต่างๆ ครูควรอธิบายหลักการเขียนเรียงความแต่ละประเภท เพื่อจะได้เขียนถูกต้องต่อไป

สมพร มนต์สูตร (2526, หน้า 150-152) ได้เสนอแนะแนวการเขียนเรียงความ กล่าวโดยสรุป ดังนี้

(1) ให้นักเรียนเลือกเรื่องที่จะเขียนด้วยตนเอง ครูอาจชี้แนะเรื่องที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียน

- (2) ยั่วให้นักเรียนเกิดความคิดอยากแสดงออกทางความคิดผ่านการเขียน ด้วยการชักชวนสนทนาถึงสิ่งที่น่าสนใจที่อยู่รอบตัว อาจเป็นสิ่งแวดล้อม เหตุการณ์ หรือข่าวประจำวัน
- (3) ใช้อุปกรณ์การสอนที่เหมาะสม เช่น หุ่นรูปสัตว์ต่างๆ ภาพ หุ่นจำลองของจริง เพื่อฝึกให้เขียนบรรยายโวหารพรรณนาโวหารหรือเขียนเรียงความตลอดเรื่อง
- (4) นำตัวอย่างเรียงความที่ดีๆ มาให้นักเรียนอ่านให้มากๆ
- (5) ให้นักเรียนผูกเรื่องจากคำศัพท์ที่ครูให้หรือให้นักเรียนรวบรวมคำแปลจากหนังสือพิมพ์มาแล้วนำมาผูกเรื่องใหม่เป็นการส่งเสริมจินตนาการ
- (6) ครูและนักเรียนช่วยกันวางโครงเรื่องที่ที่น่าสนใจ แล้วให้นักเรียนเขียนเรื่องตามโครงเรื่องที่ได้ออกไว้
- (7) การเขียนเรียงความเชิงวิชาการ ครูต้องแนะนำแหล่งข้อมูลที่จะศึกษาและวิธีการเขียนเรียงความเชิงวิชาการให้ก่อน
- (8) เมื่อพบข้อบกพร่อง ไม่ว่าจะเป็นการจัดลำดับเรื่องราว การใช้ถ้อยคำสำนวนโวหาร การผูกประโยค ครูต้องแก้เป็นลายลักษณ์อักษรให้นักเรียนทุกคน และนำข้อบกพร่องมาเสนอหน้าชั้นพร้อมแก้ไขให้ดูเป็นแบบอย่าง
- (9) คัดผลงานเขียนเรียงความที่ดีของนักเรียนในชั้นมาอ่านให้เพื่อนๆ ฟัง เพื่อส่งเสริมในด้านกำลังใจที่จะเขียนให้ดีขึ้น
- (10) อาจสอนเรียงความโดยการแบ่งกลุ่มให้นักเรียนช่วยกันเขียนบ้างก็ได้
- (11) ให้นักเรียนเขียนแสดงอารมณ์ของตนและพฤติกรรมที่นักเรียนคิดว่าตนเองจะทำเมื่อเกิดอารมณ์ต่างๆ เช่น รัก โกรธ เกลียด เหม่า ฯลฯ
- (12) ให้นักเรียนถอดคำประพันธ์หรือสุภาษิต แล้วเขียนเป็นเรียงความที่สละสลวย

หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2520, หน้า 58) ได้แสดงทรรศนะว่า ในการสอนเขียนเรียงความนั้นผู้สอนควรช่วยให้นักเรียนเกิดความคิดเกี่ยวกับเรื่องที่นักเรียนจะเขียนก่อน เพราะนักเรียนยังไม่สามารถมองเห็นภาพรวมและรายละเอียดต่างๆ ของเรื่องที่จะเขียนเรียงความนั้น ครูผู้สอนควรช่วยให้นักเรียนเกิดความคิดเกี่ยวกับเรื่องที่จะเขียน ตลอดจนมีความรู้ในเรื่องที่จะเขียน

ทัศนีย์ สุภเมธิ (2528, หน้า 71) ได้เสนอแนวทางให้นักเรียนเขียน โดยการเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กก่อนลงมือเขียน โดยให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสร้างประโยคให้สมบูรณ์ หรือให้นักเรียนตั้งชื่อภาพ ตั้งชื่อเรื่องที่ครูอ่านให้ฟัง ฝึกให้

นักเรียนเรียงคำให้เป็นประโยค และเรียบเรียงประโยคให้มีความต่อเนื่องกัน ให้นักเรียนเล่าเรื่องให้จบ ฟีกเขียนบรรยายภาพ เขียนตอบคำถาม เขียนเล่าประสบการณ์

จากหลักและวิธีการสอนเขียนเรียงความดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การสอนเขียนเรียงความนั้นมีวิธีการที่ยากและซับซ้อน การที่จะให้ผู้เรียนเขียนเรียงความได้ดี ครูต้องสร้างทัศนคติที่ดีในเรื่องการเขียนเรียงความให้กับผู้เรียน พร้อมทั้งแนะนำวิธีการ จัดประสบการณ์เตรียมอุปกรณ์และสิ่งต่างๆ ทั้งด้านความรู้ และสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการคิดและการเรียนรู้ในการเขียนเรียงความ นอกจากนี้ครูต้องเป็นผู้ที่คอยแก้ไขข้อบกพร่องของนักเรียนอย่างทั่วถึงทุกคน และเป็นกำลังใจให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเขียนเรียงความ

5. ขั้นตอนการเขียนเรียงความ และวางโครงเรื่อง

การเขียนเรียงความควรมีการวางแผนเป็นลำดับขั้นตอนในการเขียน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยและง่ายต่อการเขียน โดยมีผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการกล่าวถึง ขั้นตอนการเขียนเรียงความ ดังนี้

ประภาศรี สีหอำไพ (2531, หน้า 73) ได้กล่าวว่าการเขียนเรียงความควรปฏิบัติตามขั้นตอนต่อไปนี้

(1) ร่างโครงสร้างของโครงเรื่อง ได้แก่ การเริ่มเรื่อง เนื้อเรื่อง และการสรุปโดยใช้แนวคิดเป็นแกนในการดำเนินเรื่อง

(2) สร้างย่อหน้าให้เป็นหน่วยสำคัญของการลำดับเนื้อเรื่อง วางประโยคที่มีความสำคัญกำหนดเป็นหลักแนวคิดไว้แต่ละย่อหน้า

(3) กำหนดคำสำคัญที่จะไขความสู่ชื่อเรื่อง คำสำคัญที่ใช้อธิบายเหล่านี้จะช่วยให้อ่านสรุปใจความได้อย่างชัดเจน

(4) ขยายรายละเอียดด้วยเหตุผล ข้อเท็จจริง ความคิดสำคัญ ฯลฯ

(5) หาตัวอย่างประกอบเหตุผล ข้อเท็จจริง ความคิดเห็นดังกล่าว โดยเลือกสรรอย่างเหมาะสมและกระชับความ

(6) เรียงความตามโครงสร้างและการเตรียมเรื่องตั้งแต่กำหนดไว้ในหัวข้อที่ 1-5

(7) อ่านทบทวน ตัดคำฟุ่มเฟือยที่ทำให้เรื่องยืดยาวโดยไม่จำเป็น หลีกเลี่ยงใจความหรือประโยคผลความที่ซับซ้อน เน้นแนวความคิดสำคัญให้เด่นชัดและเกี่ยวเนื่องกันอย่างมีเหตุผลตั้งแต่ต้นจนจบ

(8) สรุปเรื่องอย่างกระชับ สร้างความประทับใจในถ้อยคำ โวหาร และเนื้อเรื่อง

ส่วน ฌภัทร เทพพรธนะ (2541, หน้า 147-149) กล่าวว่าเรียงความประกอบด้วยขั้นตอนใหญ่ๆ 3 ขั้นตอน คือ

(1) การเลือกเรื่อง ผู้เขียนต้องเลือกเรื่องที่ตนเองสนใจและเห็นว่ามิประโยชน์ต่อผู้อ่าน เรื่องที่นำมาเขียนควรเป็นเรื่องที่ตนเองมีประสบการณ์ หรือมีความรู้เป็นอย่างดีเพื่อจะสามารถนำเรื่องราวนั้นมาเขียนได้อย่างชัดเจน สมบูรณ์และถูกต้อง หากผู้เขียนมิได้มีประสบการณ์หรือความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่เขียนโดยตรง แต่สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการเขียนได้อย่างสมบูรณ์ก็สามารถเลือกเรื่องที่สนใจดังกล่าวได้

(2) การวางโครงเรื่อง เมื่อเลือกเรื่องที่จะเขียนได้แล้ว ขั้นตอนต่อไป คือ การวางโครงเรื่อง หมายถึง การกำหนดขอบเขตและขั้นตอนของความคิดเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการเขียนเรื่องได้อย่างมีเอกภาพและต่อเนื่อง การวางโครงเรื่องควรมีขั้นตอนดังนี้

(2.1) การรวบรวมความรู้ ความคิด คือ การรวบรวมความรู้ ความคิดเกี่ยวกับเรื่องที่จะเขียนให้มากที่สุด ความรู้ความคิดดังกล่าวอาจมาจากการค้นคว้าข้อมูล เอกสาร จากการศึกษา การสอบถามหรือสัมภาษณ์

(2.2) การเลือกสรรความรู้ ความคิด คือ การนำความรู้ ความคิดที่รวบรวมไว้มาเลือกสรรเฉพาะหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะเขียน ส่วนหัวข้อที่ไม่เกี่ยวข้องให้ตัดทิ้งไป

(2.3) การจัดลำดับความรู้ ความคิด คือ การขยายความรู้ ความคิดที่เลือกสรรมาลำดับตามความเหมาะสม โดยอาจจะเรียงลำดับตามเวลา ตามเหตุและผล หรือตามความสำคัญของเรื่อง

(2.4) การขยายความรู้ ความคิด คือ การขยายความรู้ ความคิดในส่วนของหัวข้อใหญ่ ให้รายละเอียดด้วยการกำหนด เป็นหัวข้อรองและหัวข้อย่อย

(3) การลงมือเขียน ควรปฏิบัติตาม โครงเรื่องที่วางไว้ คือ เริ่มจากการเขียนคำนำ การเขียนเนื้อเรื่อง และการเขียนคำลงท้าย

นอกจากนี้ ศรีวิไล พลมณี และคณะ (2544, หน้า 13) ได้กล่าวว่า การเขียนประเภทใดก็ตามมักจะมีขั้นตอนการเขียน เพื่อเสนอแนะให้ผู้เขียนได้ดำเนินการเขียนตามขั้นตอน และการเขียนเรียงความมีขั้นตอนการเขียน ดังนี้

- (1) การเลือกเรื่อง
- (2) การกำหนดขอบเขตและวัตถุประสงค์ในการเขียน
- (3) การเขียนโครงเรื่อง
- (4) การแสวงหาความรู้และการรวบรวมความรู้
- (5) การเรียบเรียงเรื่อง
- (6) การตรวจทานและแก้ไข

การเลือกเรื่องเป็นขั้นตอนแรกของการเขียน หากเป็นการเขียนตามหัวข้อเรื่องที่มีผู้กำหนดก็ไม่มีปัญหาในการเลือกเรื่อง แต่จะต้องเข้าใจและกำหนดประเด็นของเรื่องให้ชัดเจน หากต้องเลือกเรื่องที่จะเขียนเอง ก็ควรเลือกเรื่องที่มีความรู้หรือประสบการณ์อยู่บ้าง ทั้งเป็นเรื่องที่ตนสนใจ มีความถนัด และถ้าเป็นเรื่องที่แปลกใหม่ก็จะทำให้น่าสนใจและน่าติดตาม

การกำหนดขอบเขตและวัตถุประสงค์ในการเขียน ควรพิจารณาให้เหมาะสมกับเวลา จำนวนหน้า ผู้อ่าน และข้อมูล มีจุดมุ่งหมายชัดเจนว่าต้องเขียนเพื่อเล่าเหตุการณ์หรือประสบการณ์ ต้องการเขียนเพื่ออธิบายวิธีทำหรือแนะนำให้ปฏิบัติสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ต้องการอธิบายหรือแสดงความคิดเห็น

การเขียนโครงเรื่อง เป็นขั้นตอนที่สำคัญขั้นตอนหนึ่ง หมายถึง การวางเค้าโครงอันเป็นความคิดสำคัญของเรื่องที่จะเขียน การเขียนโครงเรื่องไว้อย่างดีจะเป็นแนวทางในการเขียนทำให้งานสมบูรณ์มีคุณภาพ การเขียนเรียงความนิยมเขียนโครงเรื่องประเภทประโยค เพราะแต่ละประโยคก็คือประโยคใจความสำคัญของแต่ละย่อหน้านั้นเอง ทำให้สามารถเขียนขยายความประโยคใจความสำคัญได้

การแสวงหาและรวบรวมความรู้ ในการเขียนผู้เขียนควรมีความรู้และความคิดที่กว้างขวางโดยการค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่างๆ เช่น จากหนังสือพิมพ์ วิทยานิพนธ์ หนังสืออ้างอิง เอกสารต่างๆ วารสาร จุลสาร สิ่งตีพิมพ์ การสัมภาษณ์ผู้รู้ผู้ชำนาญ หรือจากการสนทนากับบุคคลทั่วไป เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็น การบันทึกเหตุการณ์เรื่องราวต่างๆ ก็จะช่วยให้ได้ข้อมูลที่ก้าวหน้าทันสมัยและรวดเร็ว

การเรียบเรียงเรื่อง เมื่อได้โครงเรื่องที่แน่นอนและค้นหาข้อมูล รวมทั้งได้รายละเอียดที่พอเพียงแล้วก็ลงมือเขียนเรียบเรียงเนื้อหาตามโครงเรื่องที่วางไว้ ถ้าเขียนเรื่องอะไรก็จะต้องพิจารณาว่าจะใช้โวหารประเภทใดในการเขียน โดยเลือกให้เหมาะสมกับแต่ละเนื้อเรื่องหรือแต่ละย่อหน้า อีกทั้งคำนึงถึงระดับภาษาที่ใช้ในการเขียนด้วยว่าเรื่องประเภทใดควรใช้ภาษาระดับใด

การตรวจทานแก้ไข เมื่อเขียนเสร็จแล้วควรมีการตรวจทานแก้ไขอีกครั้งหนึ่งว่าเรื่องที่เขียนทั้งเรื่องสมบูรณ์ มีความต่อเนื่องกันดีหรือไม่ ชื่อเรื่องเหมาะสมครอบคลุมเนื้อหาของเรื่องทั้งหมดหรือไม่ รวมทั้งพิจารณาตรวจทานการใช้ถ้อยคำภาษาให้ชัดเจนแจ่มแจ้งเพื่อการสื่อสารไปยังผู้อ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ระดับ จันทร์สุขศรี (2551, หน้า 36-39) กล่าวถึง การวางโครงเรื่องด้วยวิธีต่างๆ ดังนี้

- (1) การวางโครงเรื่องด้วยการใช้หัวข้อต่างๆ มีวิธีการ ดังนี้

หลังจากจัดหมวดหมู่ความคิดเป็นหัวข้อสำคัญๆ ได้แล้ว จึงนำมาจัดวางเป็น
โครงเรื่องที่ประกอบไปด้วย หัวข้อหลัก หัวข้อรอง หัวข้อย่อยตามความเหมาะสมดังตัวอย่าง

โครงเรื่อง : เครื่องสำอางจากสมุนไพรไทย

ส่วนคำนำ : เปิดเรื่องด้วยวิธีการต่างๆ ให้เหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง

ส่วนเนื้อเรื่อง : 1. เครื่องสำอางจากสมุนไพรไทยปลอดภัยและมีดีต่างๆ

1.1 ปลอดภัยและมีอันตรายต่อผิวหนัง

1.2 ปลอดภัยที่เกิดอันตรายต่อสุขภาพร่างกาย

1.3 สามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ร่างกายได้

1.4 มีส่วนเสริมสร้างสุขภาพจิตที่ดี ชะลอความเหี่ยวย่นและ
ริ้วรอยบนใบหน้า

2. เครื่องสำอางจากสมุนไพรไทยสะดวกและคุ้มค่าต่อการใช้

2.1 หาง่าย ราคาถูก

2.2 ประหยัดทรัพย์ ลดเงินตราที่ออกนอกประเทศ

2.3 การลงทุนคุ้มค่า

3. เครื่องสำอางจากสมุนไพรไทยให้ประโยชน์ด้านต่างๆ

3.1 ด้านร่างกาย มีสุขภาพกายที่พึงพอใจ ไม่เกิดโรคภัยอันตราย

3.2 ด้านจิตใจ มีความงามที่เป็นธรรมชาติ ทำให้เกิดความมั่นใจมี
สุขภาพจิตดี

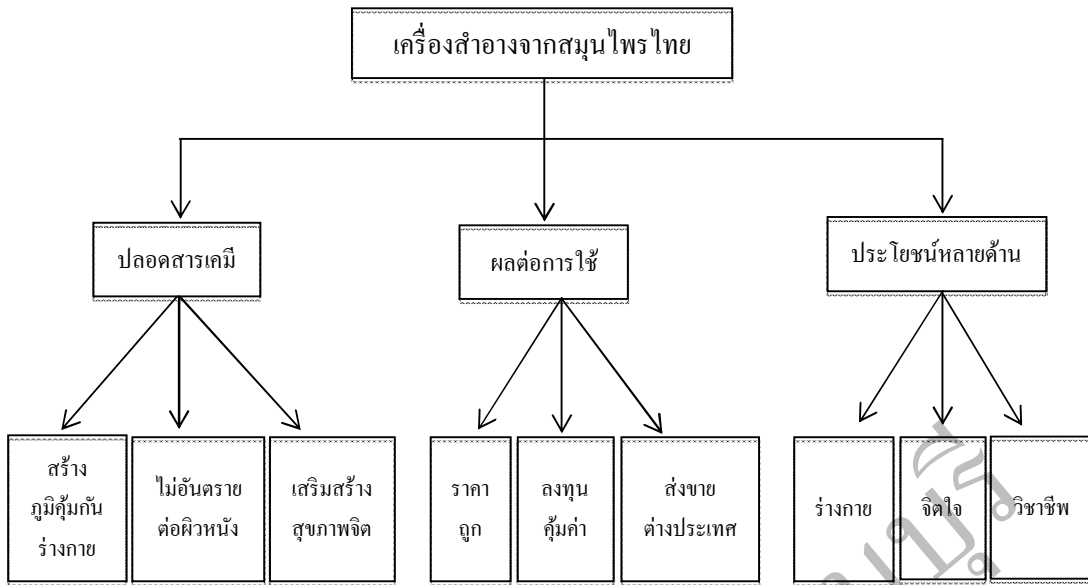
3.3 ด้านวิชาและอาชีพ เกิดการค้นคว้า ศึกษา ทดลอง พัฒนา

เผยแพร่ให้คุณประโยชน์ทั้งทางวิชาการและอาชีพ

ส่วนสรุป : สรุปปิดเรื่องด้วยวิธีการที่สอดคล้องกับการเปิดเรื่องและการดำเนิน
เรื่อง

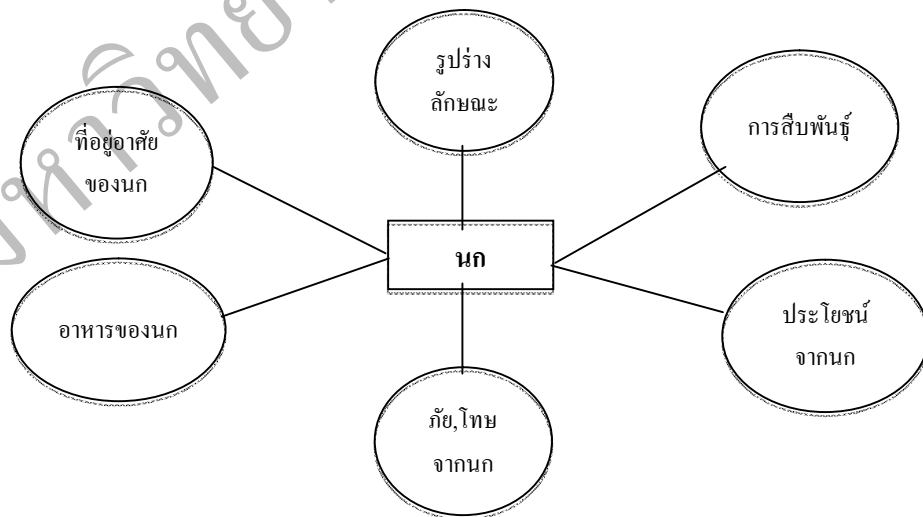
1. การวางโครงเรื่องด้วยการใช้แผนภาพโครงเรื่อง มีวิธีการดังนี้

วิธีที่ 1 การวางหัวข้อโครงเรื่องอย่างเป็นระบบ โดยแบ่งเป็นขั้นตอนหรือเป็น
ระดับ จัดเป็นกลุ่มๆ เป็นหมวดหมู่ เช่น โครงเรื่อง เครื่องสำอางจากสมุนไพรไทย มีลักษณะดังนี้

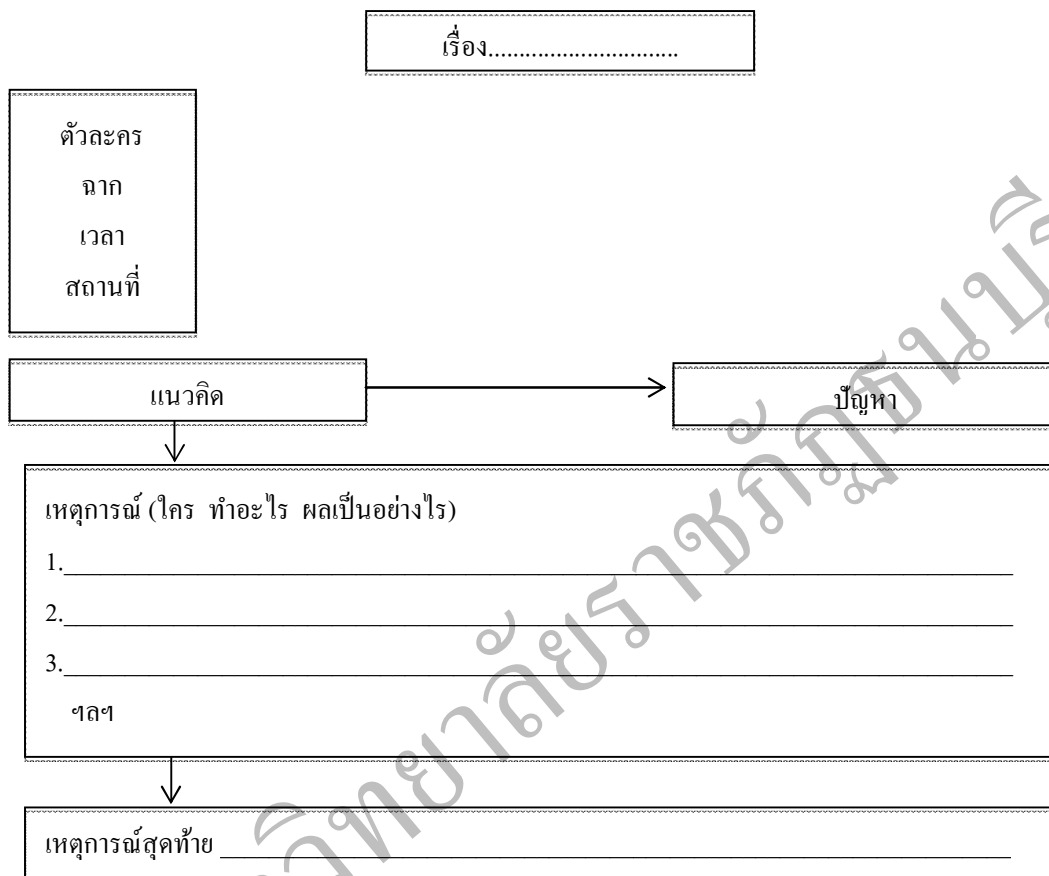
ภาพที่ 2.1 การวางโครงเรื่อง

ในกรณีที่เหตุการณ์ในเรื่องที่เขียนเป็นเรื่องทั่วไป ต้องการอธิบายรายละเอียดของสิ่งนั้นๆ ให้ชัดเจนว่าประกอบด้วยอะไรบ้าง เช่น สัตว์ สิ่งของ เป็นต้น วางแผนภาพเป็นลักษณะต่างๆ กันไปได้หลายแบบ เช่น แผนภาพ โครงเรื่องเกี่ยวกับสัตว์สี่เท้า สองเท้า แมว สุนัข นก ฯลฯ

ภาพที่ 2.2 การวางโครงเรื่อง

วิธีที่ 2 ถ้าเหตุการณ์ในเรื่องเป็นเรื่องราวที่ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง มีบทสนทนา มีฉาก เวลา โอกาส สถานการณ์ต่างๆ นำคำถามจาก 5W 1H มาใช้สร้างเป็นแผนภาพโครงเรื่องอีกรูปแบบหนึ่ง ดังตัวอย่าง

ภาพที่ 2.3 แผนภาพโครงเรื่อง

สรุปได้ว่าการเขียนเรียงความมีขั้นตอนสำคัญ คือ การเลือกเรื่อง หมายถึง การเลือกรื่องว่าจะเขียนเรื่องอะไร ซึ่งเรื่องที่จะเขียนเป็นเรื่องที่ผู้เขียนมีความรู้ ประสบการณ์หรือมีแหล่งข้อมูลที่เพียงพอ การวางโครงเรื่อง หมายถึง กำหนดหัวข้อที่จะเขียนการวางเค้าโครงเรื่อง ซึ่งหัวข้อที่จะเขียนโครงเรื่องอาจเป็นวลี หรือประโยคก็ได้ การรวบรวมข้อมูล หมายถึง การค้นคว้าข้อมูลจากการอ่านหนังสือ การฟังข่าว การสัมภาษณ์เกี่ยวกับเรื่องที่จะเขียน การลงมือเขียน หมายถึง การเขียนเรียงความโดยเรียบเรียงเนื้อหาตามโครงเรื่องที่เขียนไว้ และการตรวจทานแก้ไข หมายถึง การอ่านงานเขียนอีกครั้ง เพื่อตรวจข้อผิดพลาดด้านความถูกต้องของศัพท์และการเรียบเรียงความคิดจะเห็นได้ว่าการเขียนเรียงความแต่ละเรื่อง ผู้เขียนต้องตั้งจุดประสงค์ว่าจะเขียนเรื่อง

นั้นไปในแนวทางใด มีข้อมูล และตัวอย่างพร้อมที่จะลงมือเขียนพอเพียงหรือไม่ คั่นคว้าเพิ่มเติมจากแหล่งต่างๆ อย่างไร ต้องใช้ความคิดผสมผสานกับความรู้ในเรื่องนั้นๆ ให้มากที่สุด สร้างเป็น โครงเรื่อง โดยนำแผนภาพความคิดวาง โครงเรื่อง พิจารณาประเด็นหลักให้แจ่มชัด ก่อนเขียนหาหลักฐาน ตัวอย่าง อูทาหรณ์ประกอบการเขียนเพื่อให้มีน้ำหนักและความน่าเชื่อถือ จัดวางหัวข้อต่างๆ อย่างต่อเนื่องมีสัมพันธ์ภาพ เขียนขยายความให้ละเอียด เสริมความคิดที่คมคาย เจียบแหลม ทันสมัย และสร้างสรรค์ พร้อมตัวอย่าง สำนวนโวหารแทรกประกอบอย่างกลมกลืนกัน อีกทั้งวางรูปแบบการใช้ภาษา ท่วงทำนองการเขียนให้ถูกต้องและเหมาะสมกับเรื่องราวที่เขียน เมื่อเขียนร่างเสร็จแล้ว ควรอ่านทบทวน แก้ไข พัฒนาเสมอๆ ก็จะได้เรียงความที่สมบูรณ์และสร้างสรรค์

6. เกณฑ์การประเมินการเขียนเรียงความ

การเขียนเชิงสร้างสรรค์เป็นงานเขียนที่เกิดจากการถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด และจินตนาการที่แปลกใหม่ของแต่ละคน ซึ่งจะมีแนวความคิด ความรู้ และประสบการณ์ที่แตกต่าง กัน เพราะฉะนั้นในการประเมินผลงานของนักเรียน ครูจะต้องพิถีพิถัน ระมัดระวังเป็นพิเศษ ครูควร จะพิจารณาแนวคิด ความสามารถในการลำดับเรื่องราวถ่ายทอดความคิดจินตนาการ การใช้ถ้อยคำ สำนวนภาษาที่ไพเราะสละสลวยเหมาะสมกับข้อความ หรือเรื่องราวของแต่ละคน โดยครูจะต้องมี หลักเกณฑ์การพิจารณาที่แน่นอน มิใช่ตามแนวความคิดของครูเอง ดังนั้น การประเมินผลการเขียน เชิงสร้างสรรค์จึงเป็นแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาการเขียนเชิงสร้างสรรค์ของนักเรียนให้เจริญถึง จิตสุด

ประสิทธิ์ กาพย์กลอน (2518, หน้า 12) แบ่งคะแนนการตรวจเรียงความไว้ดังนี้ เนื้อ เรื่องร้อยละ 40 การใช้ภาษาร้อยละ 40 รูปแบบร้อยละ 10 กลไกประกอบการเขียนร้อยละ 10 โดย เสนอข้อควรพิจารณาในการตรวจงานเขียนแต่ละเรื่องพอสรุปได้ ดังนี้

- (1) เนื้อเรื่อง คำนึงถึงแนวคิด การจัดลำดับความคิด การขยายความคิดให้ชัดเจน
- (2) การใช้ภาษา พิจารณาการใช้คำ การผูกประโยค การขยายความคิดให้ชัดเจน
- (3) รูปแบบ ใช้พิจารณาว่าทำได้ถูกต้องตามรูปแบบการเขียนเรียงความแต่ละ ชนิด เช่น บทความ เรื่องสั้น ย่อความ

(4) กลไกประกอบการเขียนอื่นๆ คำนึงถึงตัวสะกดการันต์ ลายมือและความเป็น ระเบียบเรียบร้อย

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ (2519, หน้า 178) ให้หลักในการตรวจให้คะแนนเรียงความ ดังนี้

(1) ตั้งเกณฑ์ให้คะแนนไว้ก่อน ถ้าพอใจมากให้ 16 ขึ้นไป จากคะแนนเต็ม 20
พอใจพอประมาณ คะแนนอยู่ระหว่าง 14-15 และที่พอใจน้อยและไม่พอใจจะอยู่ในเกณฑ์ต่ำคือ
ระหว่าง 10-13 คะแนน

(2) อ่านครั้งแรกดูเป้าหมายเรื่องที่เขียน คุณลักษณะที่กล่าวมา น่าสนใจหรือไม่

(3) ความยาวของเนื้อเรื่อง ต้องยาวพอสมควรที่กะไว้ให้

(4) สิ่งประกอบอื่นๆ เช่น การเว้นวรรคตอน เขียนซ้ำซาก ใช้คำกวน

เพ็ญ เลียงจันทร์ (2521, หน้า 38) ได้กำหนดเกณฑ์ในการให้คะแนนการเขียน
เรียงความ โดยมีคะแนนเต็ม 100 แบ่งเป็น 4 ด้าน คือ

(1) เนื้อหาสาระ	40	คะแนน
(2) การใช้ภาษา	40	คะแนน
(3) กลไกการเขียน	40	คะแนน
(4) รูปแบบ	10	คะแนน

เพชรวิ ทักขิณ (2523, หน้า 41-42) ได้เสนอเกณฑ์การประเมินผลการเขียนอย่าง
สร้างสรรค์ ด้วยการให้คะแนนตามอัตราส่วนน้ำหนักความสำคัญ ดังนี้

การแสดงออก	5 ส่วน
การเชื่อมโยงความคิด	2 ส่วน
การเสนอเรื่อง	1 ส่วน
การใช้ภาษา	1 ส่วน
เนื้อหาสาระ	1 ส่วน

จากนั้นนำมากำหนดคะแนนตามคุณภาพ ให้คะแนน 5 ระดับ คือ

5	หมายถึง	ดีมาก
4	หมายถึง	ดี
3	หมายถึง	พอใช้
2	หมายถึง	เกือบพอใช้
1	หมายถึง	ไม่ดี

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2526, หน้า 87) ได้เสนอหลักการให้คะแนนการ
เขียนไว้ดังนี้ คือ การให้คะแนนการเขียนที่มีแบบแผนหรือรูปแบบ ซึ่งได้แก่ การเขียนเรียงความ
บทความ จดหมาย ข้อความ สุนทรพจน์ ฯลฯ ควรแบ่งให้คะแนน ดังนี้

เนื้อเรื่อง	25%
การใช้ภาษา	25%

แนวความคิด	30%
รูปแบบ	10%
ลายมือ การสะกดการันต์ การเว้นวรรคตอน	
ย่อหน้า และความสะอาด	10%

วรรณ แก้วแพรง (2526, หน้า 63) ระบุเกณฑ์การตรวจเรียงความว่า ครูควรให้คะแนนในด้าน รูปแบบดี โครงเรื่องดี ถ้อยคำภาษาดี เนื้อหาดี ความคิดดี

ชัยนันทน์ นันทพันธ์ (2526, หน้า 17) ให้หลักการพิจารณาว่า เรียงความดีหรือไม่ควรต้องใส่ใจในประเด็นต่อไปนี้

- (1) การเขียนถูกต้องตามรูปแบบ
- (2) นำเสนอเนื้อหาสมบูรณ์
- (3) ลำดับเรื่องดี สำนวนภาษาดี
- (4) เขียนตรงประเด็น ไม่ออกนอกเรื่อง
- (5) เสนอแนวความคิดแปลกใหม่
- (6) เขียนบทนำน่าสนใจ สรุปตรงประเด็น

เรืองอุไร กุศลาสัย (2526, หน้า 10-11) ได้แนะนำวิธีการตรวจเรียงความไว้ ดังนี้

- (1) เนื้อเรื่องให้ 50% ประกอบด้วย ข้อเท็จจริง ความคิดเห็น
- (2) รูปแบบ 20% ประกอบด้วย การย่อหน้า การใช้เครื่องหมายวรรคตอน

การสะกด

(3) สำนวนให้ 20% ประกอบด้วย การรู้จักใช้สำนวนโวหาร ประโยคกระชับรัดกุม รู้จักเปรียบเทียบ

(4) เบ็ดเตล็ดให้ 10% ประกอบด้วยเขียนตัวหนังสือไม่ขัด อ่านยาก เขียนสกปรก มีรอยลบ ขูด ขำ

อุทุมพร จามรมาน (2528, หน้า 22) ได้ให้หลักการตรวจเรียงความว่า ครูต้องดูหลายๆ องค์ประกอบ โดยเฉพาะท่วงทำนองการเขียน และการจับใจความของเรื่อง ซึ่งจะต้องมีลักษณะที่ดีในด้านท่วงทำนองการเขียน ได้แก่ ความชัดเจนแจ่มแจ้ง ความกระชับ ความมีน้ำหนัก ความเหมาะสม ความจริงใจ การจับใจความที่ดี ได้แก่ เน้นจุดสำคัญ ประโยคและข้อความสัมพันธ์กัน มีความไพเราะสละสลวย บทสรุปสื่อความหมายตรงกับชื่อเรื่อง

ชาญชัย ชมดิษฐ์ (2533, หน้า 21) ได้เสนอหลักการตรวจเรียงความที่ดี ต้องดูองค์ประกอบด้านรูปประโยค ความหมายของคำ การนำคำเข้าประโยค การเรียบเรียงข้อความ แนวคิด เนื้อหา จินตนาการ ลำดับเรื่อง การใช้ภาษา

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2535, หน้า 51) ได้เสนอแนะการตรวจให้คะแนน

4 ด้าน คือ

(1) ความคิดริเริ่ม (การแสดงออก) หมายถึง การเสนอแนวคิดใหม่ๆ เป็นแนวคิดของตนเอง แสดงออกอย่างเสรี

(2) ความคิดคล่อง คิดได้มาก คิดได้อย่างหลากหลาย ไม่ซ้ำความคิดเดิม

(3) ความคิดยืดหยุ่น โดยพิจารณาจากข้อความที่เชื่อมโยง สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน หรือแตกต่าง

(4) ความคิดละเอียดลออ พิจารณาจากความสามารถในการนำคำมาเขียนเป็นเรื่องราว แปลกใหม่ น่าสนใจ มีความยาวพอที่จะให้เรื่องได้ใจความสมบูรณ์

Floey (อ้างถึงใน จิตต์นิภา ศรีไสย์ และ อัจจิมา เทวกุล, 2536, หน้า 13) ได้แสดงความเห็นในสิ่งที่ควรวัดในการเขียนเรียงความไว้ดังนี้

(1) ความคิด (ideas) ได้แก่ เนื้อหาที่ตรงประเด็น การแสดงเหตุผล การแสดงอารมณ์

(2) การเรียบเรียงเนื้อหา (organization) ได้แก่ คำโครงสร้างที่เป็นระเบียบชัดเจน การเน้นประเด็นสำคัญ

(3) ลีลาการเขียน (style) ได้แก่ ท่วงทำนองการเขียนเฉพาะตน

(4) กลไกในการเขียน (mechanics) ได้แก่ การเขียนตัวสะกดการันต์ การเว้นวรรคตอน และการเขียนถูกต้องตามหลักไวยากรณ์

(5) การเลือกใช้คำ (choice of words) ได้แก่ ความชัดเจนของถ้อยคำ ควรใช้คำได้ตรงความหมาย ทั้งความหมายโดยตรง ความหมายโดยนัย และการใช้คำเหมาะกับระดับภาษา

Holly L. Jacob and other (อ้างถึงใน ศรีวิไล พลมณี, นราวัลย์ พูลพิพัฒน์ และสมรเจนจิระ, 2544, หน้า 15-16) ใช้เกณฑ์การประเมินเรียกว่า ESL Composition ซึ่งผู้ตรวจจะเป็นผู้ตัดสินงานเขียนทั้งเรื่องว่าผลงานได้สื่อความคิดและความหมายในกระบวนการสื่อสารไปยังผู้อ่านตามที่ต้องการได้หรือไม่ ถ้าได้แสดงว่าผู้เขียนได้เรียบเรียงข้อมูลเป็นเรื่องราว โดยมีส่วนประกอบของภาษาหลายๆ ส่วนสอดคล้องกัน ซึ่งการตรวจวิธีนี้ตั้งเกณฑ์การให้คะแนน 5 ด้าน ดังนี้

(1) ด้านเนื้อหา 30 คะแนน

(2) ด้านการเรียบเรียงความคิด 20 คะแนน

(3) ด้านการใช้ถ้อยคำ 20 คะแนน

(4) ด้านการใช้ไวยากรณ์ 20 คะแนน

(5) ด้านกลไกการเขียน 5 คะแนน

แต่ละด้านจะแบ่งคะแนนออกเป็น 4 ระดับ คือ

1. ระดับดีมากถึงดีเยี่ยม	ได้คะแนนอยู่ในระหว่าง 27 – 30 คะแนน
2. ระดับปานกลางถึงดี	ได้คะแนนอยู่ในระหว่าง 22 – 26 คะแนน
3. ระดับอ่อนถึงใช้ได้	ได้คะแนนอยู่ในระหว่าง 17 – 21 คะแนน
4. ระดับอ่อนมาก	ได้คะแนนอยู่ในระหว่าง 13 – 16 คะแนน

ระดับ จันทรสุขศรี (2551, หน้า 63-67) ได้กล่าวถึงแนวการวัดผลและประเมิน
ดังนี้

การวัดผลและการประเมินผลวิชาการเขียนนี้สิ่งสำคัญที่สุดอยู่ที่ “การตรวจผลงาน” พร้อมการวิจารณ์เสนอแนะ เพื่อให้นักเรียนได้นำไปปรับปรุงแก้ไข หากจุดบกพร่องของตนเอง วิธีการวัดผลและประเมินผลงานเขียนมีมากมายหลายวิธี ทั้ง 10 วิธีที่นำมาเสนอเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่นำเสนอไว้ ครูสามารถเพิ่มเติม ปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมแก่สถานการณ์ ได้ทั้งสิ้น วิธีวัดผลมีดังนี้

(1) ถ้าเป็นกิจกรรมประเภทเกม เต็มคำ ถูกผิด ควรจะเฉลยคำตอบ ตรวจงานกัน
ระหว่างเพื่อนในชั่วโมงเรียน แล้วส่งครูตรวจอีกครั้ง

(2) ถ้าเป็นกิจกรรมแสดงความคิดเห็น แจกข้ออภิปรายแสดงความคิดเห็นกับเพื่อนใน
ชั้นได้ ครูวัดผลทั้งการสังเกต การตอบคำถาม การสนทนา การสัมภาษณ์ และการอภิปราย

(3) ถ้าเป็นกิจกรรมการเขียนในห้องเรียน และมีเวลาเขียนเสร็จภายในห้องเรียน
ครูอาจพิจารณาเลือกข้อเขียนดีเด่น แปลกใหม่ นำมาถ่ายทอดให้นักเรียนคนอื่นแสดงความคิดเห็น
วิจารณ์ ชื่นชม และนำไปเป็นแบบอย่างการสร้างสรรคและพัฒนาความคิด ตัดผลงานที่ป้ายนิเทศ
ประจำสัปดาห์

(4) ถ้าเป็นกิจกรรมกลุ่ม ครูสังเกตความร่วมมือของนักเรียนทุกคนในกลุ่ม

(5) ถ้าเป็นงานเขียนที่เป็นการบ้าน ควรซักถามวิธีการผลิตข้อเขียน สาเหตุและ
คาดว่าจะได้รับผลอย่างไรเสียก่อนเพื่อทราบแนวความคิดในการทำงานของนักเรียนอย่างคร่าวๆ

(6) การบันทึกอนุทินควรให้จัดทำอย่างสม่ำเสมอเป็นผลงานการเขียนอีก 1 ชิ้น

(7) การเขียนเล่าเรื่องจากประสบการณ์หรือการกระทำที่น่ายอกย่องของนักเรียน
เองหรือที่ไปประสบและนำมาเขียน ครูอาจเสนอแนวทางในการผลิตผลงานที่ใหม่ๆ ได้หลายวิธี
เช่น เขียนเป็นการ์ตูน คำขวัญ คำประพันธ์ บันทึกเล่าเรื่อง และข่าว เป็นต้น นับเป็นกิจกรรมที่
สร้างสรรค์ ควรสนับสนุนนำส่งลงหนังสือพิมพ์บางฉบับได้

(8) การให้นักเรียนมีส่วนร่วมพิจารณาผลงานของเพื่อนๆ ว่าผู้ใดชอบงานชิ้นใด
เพราะเหตุใด เป็นสิ่งที่เพิ่มพูนความสามารถทางการเขียนยิ่งขึ้น

(9) การจัดทำป้ายนิเทศแสดงผลงานเขียน โดยเฉพาะงานเขียนที่อยู่ในช่วงเทศกาลต่างๆ เช่น วันแม่ วันพ่อ และวันลอยกระทง ฯลฯ เป็นสิ่งพึงทำ

(10) การรวบรวมผลงานการเขียน จัดทำเป็นแฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) แลกเปลี่ยนกับเพื่อนในห้องเดียวกันและต่างห้อง นับเป็นการสนับสนุนการสะสมข้อมูลในการเขียน

การวัดสมรรถภาพการเขียนอาจใช้วิธีการให้นักเรียนเขียน โดยตรงตามหัวข้อที่กำหนดให้ หรืออาจวัดความคิดเชิงสร้างสรรค์ โดยให้เขียนเรื่องอย่างเสรีเชิงสร้างสรรค์หรือใช้แบบทดสอบวัดการสะกดคำ การเรียงลำดับคำ การใช้เครื่องหมายและการใช้ถ้อยคำ กรณีให้เขียนเรียงความตามหัวข้อที่กำหนด ครูสามารถกำหนดเกณฑ์และใช้แบบประเมินดังตัวอย่าง

ตัวอย่างแบบทดสอบการเขียนเรียงความ

ให้นักเรียนกำหนดการเขียนเรียงความเชิงสร้างสรรค์ เขียนเรื่องจากภาพหรือมีภาพให้แล้วให้นักเรียนเขียนแสดงความคิดเห็น ตัวอย่างแบบทดสอบการเขียนเรียงความดังต่อไปนี้

คำชี้แจง	ให้นักเรียนเขียนเรียงความเชิงสร้างสรรค์ เรื่อง คนดีของฉัน ความยาวไม่น้อยกว่า 12บรรทัด เวลา 45 นาที โดยใช้ปากกาสีน้ำเงินหรือสีดำเท่านั้น
-----------------	---

เกณฑ์การตรวจเรียงความ

เกณฑ์ในการตรวจเรียงความ คะแนนเต็ม 20 คะแนน อาจพิจารณาเรื่องต่างๆ ดังนี้

1. องค์ประกอบ

องค์ประกอบ หมายถึง ความถูกต้องตามลักษณะการเขียนเรียงความ ได้แก่ คำนำ เนื้อเรื่อง และสรุป คะแนนเต็ม 2 คะแนน มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

คะแนน	0	ไม่มีเนื้อเรื่อง
คะแนน	1	มีเนื้อเรื่อง แต่ขาดองค์ประกอบอื่น
คะแนน	2	มีองค์ประกอบครบถ้วน คือ ชื่อเรื่อง คำนำ เนื้อเรื่อง สรุป

2. เนื้อหา

เนื้อหา หมายถึง เนื้อหาสาระสัมพันธ์กับชื่อเรื่องที่กำหนด มีประเด็นน่าสนใจ และมีข้อมูลสนับสนุนอย่างชัดเจน คะแนนเต็ม 4 คะแนน มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

คะแนน	0	เนื้อหาสาระไม่สัมพันธ์กับชื่อเรื่องที่กำหนด
คะแนน	1	เนื้อหาสาระสัมพันธ์กับชื่อเรื่องที่กำหนด

คะแนน	2	เนื้อหาสาระสัมพันธ์กับชื่อเรื่องที่กำหนดมีข้อมูลสนับสนุน
คะแนน	3	เนื้อหาสาระสัมพันธ์กับชื่อเรื่องที่กำหนดมีประเด็นน่าสนใจ มีข้อมูลสนับสนุน
คะแนน	4	เนื้อหาสาระสัมพันธ์กับชื่อเรื่องที่กำหนดมีประเด็นน่าสนใจ มีข้อมูลสนับสนุนอย่างชัดเจน

3. ความคิดเชิงสร้างสรรค์

ความคิดเชิงสร้างสรรค์ หมายถึง การนำเสนอที่น่าสนใจ สอดแทรกคติข้อคิด หรือข้อเสนอแนะแนวทางปฏิบัติ มีแนวคิดที่แปลกใหม่ มีคุณค่าต่อตนเองและสังคม คะแนนเต็ม 4 คะแนน มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

คะแนน	0	ไม่มีความคิดสร้างสรรค์
คะแนน	1	มีแนวคิดที่แปลกใหม่
คะแนน	2	มีแนวคิดที่แปลกใหม่ และมีคุณค่าต่อตนเองและสังคม
คะแนน	3	การนำเสนอที่น่าสนใจ มีแนวคิดที่แปลกใหม่ มีคุณค่าต่อตนเองและสังคม
คะแนน	4	การนำเสนอที่น่าสนใจ สอดแทรกคติ ข้อคิดหรือข้อเสนอแนะ แนวทางปฏิบัติ มีแนวคิดที่แปลกใหม่ มีคุณค่าต่อตนเองและสังคม

4. การใช้ภาษา

การใช้ภาษา หมายถึง ใช้ภาษาถูกต้องสละสลวย ใช้สำนวนโวหารหรือคำประพันธ์ประกอบเหมาะสม สื่อความหมายชัดเจน และการลำดับความไม่วกวน คะแนนเต็ม 4 คะแนน มีเกณฑ์การให้ ดังนี้

คะแนน	0	ใช้ภาษาไม่ถูกต้อง
คะแนน	1	ใช้ภาษาถูกต้อง
คะแนน	2	ใช้ภาษาถูกต้องสละสลวย สื่อความหมายชัดเจน
คะแนน	3	ใช้ภาษาถูกต้องสละสลวย สื่อความหมายชัดเจน การลำดับความไม่วกวน
คะแนน	4	ใช้ภาษาถูกต้องสละสลวย ใช้สำนวนโวหาร หรือคำประพันธ์ประกอบเหมาะสม สื่อความหมายชัดเจน การลำดับความไม่วกวน

5. อักษรวิธี

อักษรวิธี หมายถึง สะกดคำ ใช้อักษรย่อ ใช้สัญลักษณ์ เครื่องหมาย วรรคตอน เป็นไปตามหลักเกณฑ์การใช้ภาษาไทย คะแนนเต็ม 4 คะแนน มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- คะแนน 0 สะกด ใช้อักษรย่อ ใช้สัญลักษณ์ เครื่องหมายวรรคตอน ผิดเกิน 13 แห่ง
- คะแนน 1 สะกด ใช้อักษรย่อ ใช้สัญลักษณ์ เครื่องหมายวรรคตอน ผิด 10-12 แห่ง
- คะแนน 2 สะกด ใช้อักษรย่อ ใช้สัญลักษณ์ เครื่องหมายวรรคตอน ผิด 7-9 แห่ง
- คะแนน 3 สะกด ใช้อักษรย่อ ใช้สัญลักษณ์ เครื่องหมายวรรคตอน ผิด 4-6 แห่ง
- คะแนน 4 สะกด ใช้อักษรย่อ ใช้สัญลักษณ์ เครื่องหมายวรรคตอน ผิด 1-3 แห่ง

หมายเหตุ การนับคำผิด ถ้าผิดซ้ำคำเดียวกันให้นับเป็น 1 แห่ง

6. ความสะอาด

ความสะอาด หมายถึง ลักษณะโดยทั่วไปของชิ้นงานโดยภาพรวมตัวอักษรอ่านง่าย สะอาด และเป็นระเบียบ คะแนนเต็ม 2 คะแนน มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- คะแนน 0 ตัวอักษรอ่านง่าย หรือสกปรก
- คะแนน 1 ตัวอักษรอ่านง่าย สะอาด ขาดความเป็นระเบียบ
- คะแนน 2 ตัวอักษรอ่านง่าย สะอาด เป็นระเบียบ

ตารางที่ 2.3 แบบประเมินการเขียนเรียงความ

ที่	ชื่อ - สกุล	รายการประเมิน					รวม	
		องค์ประกอบ	เนื้อหา	ความคิดสร้างสรรค์	การใช้ภาษา	อักษรวิธี		ความสะอาด
		2	4	4	4	4	2	20

บันทึกเพิ่มเติม

.....
.....

ลงชื่อ..... ผู้ประเมิน

( )

ผู้ประเมิน ตนเอง เพื่อน ผู้สอน

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....

จากที่กล่าวมาข้างต้นเกณฑ์ในการพิจารณางานเขียนเชิงสร้างสรรค์มีหลักเกณฑ์ที่
ยุติธรรม และครอบคลุมถึงความสามารถทุกด้านของนักเรียน ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นแนวทางใน
การกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนการเขียนเชิงสร้างสรรค์เป็น 5 ด้าน คือ แนวความคิด การเชื่อมโยง
ความคิด เนื้อเรื่อง การใช้ภาษา รูปแบบ เพื่อที่การประเมินผลนี้จะเป็นแนวทางในการส่งเสริม
พัฒนาการเขียนแบบสร้างสรรค์ให้ได้ผลดี

เอกสารเกี่ยวกับการเขียนเรียงความเชิงสร้างสรรค์

1. ความหมายเรียงความเชิงสร้างสรรค์

ฐะปะนีย์ นาครทรรพ (2519, หน้า 4) และปราณี สุริยสิทธิ์ (2541, หน้า 8) มีความ
คิดเห็นที่สอดคล้องในการให้ความหมายเรียงความเชิงสร้างสรรค์ดังนี้เรียงความเชิงสร้างสรรค์
หมายถึงงานเขียนที่ผู้เขียนสร้างคำจากจินตนาการของตนเองความคิดคำนึงของตนเองเขียนด้วยถ้อยคำ
ที่สละสลวยประทับใจผู้อ่านมีอิสระที่จะคิดรูปแบบการเขียนใหม่ๆแตกต่างจากของเดิมที่มีอยู่แล้ว
ผลงานมีคุณค่าทางความคิดริเริ่มอย่างแท้จริง ส่วนประภาศรี สีหอำไพ (2531, หน้า 21) ให้ความหมาย
ของการเขียนเรียงความเชิงสร้างสรรค์ดังนี้เรียงความเชิงสร้างสรรค์หมายถึงเป็นการเขียนที่ผู้เขียนมี
อิสระในการเขียนรูปแบบการเขียนไม่อยู่ในรูปแบบของลักษณะการประพันธ์ผลงานไม่จำเป็นต้อง
ดีเลิศเท่ากับนักประพันธ์แต่มีความแปลกใหม่มีคุณภาพแสดงถึงความคิดเด่นชัด

จากข้อความข้างต้นสรุปได้ว่าเรียงความเชิงสร้างสรรค์เป็นงานเขียนที่ผู้เขียนทำด้วย
ตนเองเขียนจากจินตนาการเขียนให้ผู้อ่านมีจินตนาการคล้อยตามมีความแปลกใหม่แสดงออกตาม
ทำนองหรือลีลาของผู้เขียนงานเขียนจะเป็นร้อยแก้วหรือร้อยกรองก็ได้สำนวนภาษาดีทั้งคำและ
ความหมายมีคุณค่าทางจิตใจและสติปัญญาอ่านแล้วมีความรู้สึกรังสรรค์โลงความดีงามและมองโลกใน
แง่ดี

2. พื้นฐานความคิดในการเขียนเรียงความเชิงสร้างสรรค์

Vernon (1980, p. 417) อธิบายว่าบุคคลที่จะมีความคิดสร้างสรรค์โดยเฉพาะในงานเขียนต้องมีพื้นฐานความคิด ดังต่อไปนี้

(1) แรงบันดาลใจ (inspiration) ความรู้สึกที่เกิดจากประสบการณ์ทำให้สะท้อนอารมณ์

(2) ความทรงจำ (memory) คือความคิดถึงสิ่งที่ผ่านมาคิดซ้ำซ้อนสะท้อนใจจึงเป็นที่มาของความคิดสร้างสรรค์

(3) ความเชื่อมั่นในอุดมการณ์ (faith) คือความคิดที่เกิดจากศรัทธาที่ผู้เขียนมีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดและเขียนไปตามแนวคิดที่มุ่งมั่นจะเป็นเอกลักษณ์ของนักเขียนผู้นั้น

(4) นำเพลง (song) คือทำนองถ้อยคำที่เกิดขึ้นในใจของนักเขียนขณะที่ปล่อยอารมณ์ไปถึงเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็จะเกิดจินตนาการขึ้นกวีที่เขียนงานออกมาในลักษณะที่เรียกว่า “จินตกวี”

สรุปได้ว่าบุคคลที่มีความคิดพื้นฐานความคิดสร้างสรรค์ต้องมีแรงบันดาลใจเมื่อคิดที่ฝังใจมีอุดมการณ์และมีจินตนาการ

3. ลักษณะงานเขียนที่แสดงถึงความคิดสร้างสรรค์

Vernon (1980, p. 113) ได้อธิบายลักษณะงานเขียนที่แสดงถึงความคิดสร้างสรรค์ ดังนี้

(1) มีแนวเขียนเป็นอัตวิสัย (Subjective) คือผู้เขียนมีข้อสังเกตนึกคิด ประสบการณ์ความเห็นหรือจินตนาการเป็นของตนเองแล้วเขียนขึ้นงานนั้นขึ้นมา

(2) มีความแปลกใหม่เป็นงานที่แหวกแนว

(3) เป็นงานเขียนที่ประณีตแต่ไม่ต้องถึงขั้นกวีนิพนธ์เสมอไปคือเริ่มแต่ระดับคุณภาพแก่พอที่จะสะท้อนศิลปะในการเขียนหรืออาจจะถึงระดับกวีนิพนธ์ก็ถือว่าใช้ได้แล้ว

(4) มีความแปลกใหม่เป็นงานที่แหวกแนวไม่เหมือนใครเรียงความที่แสดงถึงความคิดสร้างสรรค์ต้องมีความคิดในการเขียนเป็นของตนเองมีความแปลกใหม่มีศิลปะในการใช้ภาษาที่ไม่เหมือนใคร

4. ลักษณะของผู้ที่เขียนเรียงความเชิงสร้างสรรค์

Vernon (1980, p. 45) ได้อธิบายลักษณะของผู้ที่จะเขียนเรียงความที่แสดงถึงความคิดสร้างสรรค์ ได้ดังนี้

(1) ความคิดสร้างสรรค์ในเรื่องคำและการใช้คำคำคือสมบัติของนักเขียน นักเขียนรู้คำมากเท่าใดวงที่เขาจะพูดจะเขียนก็มากขึ้นเท่านั้นนักเขียนจึงต้องเป็นนักสะสมคำ ความหมายของคำระมัดระวังในการเลือกสรรใช้คำรู้ความหมายของคำสามารถสร้างคำขึ้นมาใหม่

(1.1) นักเขียนจึงต้องเป็นนักสะสมคำ

(1.2) รู้ความหมายของคำ

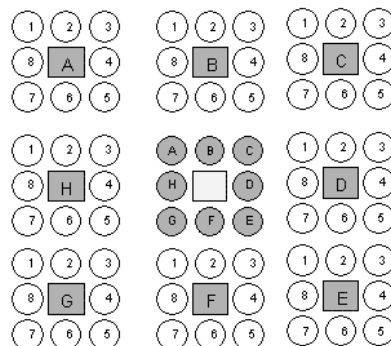
(1.3) รู้จักการใช้คำให้เหมาะสม

ลักษณะของผู้ที่จะเขียนเรียงความเชิงสร้างสรรค์นั้นต้องเป็นผู้ที่รู้คำมากรู้ความหมายของคำตลอดจนสามารถใช้คำให้เหมาะสม

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเทคนิคดอกบัวบาน

1. กลวิธีการคิดของเทคนิคดอกบัวบาน

ประดัด จันทร์สุขศรี (2551, หน้า 196-198) ให้ความหมายมุมมองของการคิดที่เรียกว่า เทคนิคดอกบัวบาน (Lotus Blossom Technique) เป็นมุมมองของการคิดอีกวิธีหนึ่ง ที่คิดและกระทำเป็นชุด (Thinkpak) โดยผู้คิด คือ มิแชลโก (Michalko, 1994) ได้อธิบายถึงกลวิธีการคิดและการกระทำให้ไปสู่ความสำเร็จได้ โดยเริ่มต้นจากศูนย์กลางของเรื่องหรือปัญหา จากจุดศูนย์กลางกระจายไปยังจุดอื่นๆ รอบๆ โดยใช้วงกลมกว้าง (กลีบดอกบัว) ในการทำงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ให้กำหนดแนวคิดหลักหรือแนวคิดศูนย์กลางนำไปสู่ความคิดหลายๆ ความคิด และในที่สุดความคิดเหล่านั้นก็จะกลายเป็นความคิดหลักหรือแนวความคิดศูนย์กลางตามลำดับ ทำให้ได้ความคิดใหม่เพิ่มขึ้นแพร่กระจายกว้างไปเรื่อยๆ ดังภาพ

ภาพที่ 2.4 เทคนิคดอกบัวบาน (Lotus Blossom Technique)

ที่มา: Michalko, 1994

2. การปรับใช้ในทักษะการเขียนและการคิดในวิชาภาษาไทย

การนำเทคนิคดอกบัวบาน มาปรับใช้ในทักษะการเขียนและการคิดในวิชาภาษาไทย นั้น นับว่าเป็นเทคนิคที่น่าสนใจอีกวิธีหนึ่ง สามารถกระจายความคิดสำคัญไปสู่ความคิดใหม่ๆ ได้มากมายหลายเรื่อง จากหนึ่งความคิดหลักเมื่อกระจายความคิดแล้วจะเพิ่มเป็นแปดความคิดหลัก และเพิ่มเช่นนี้ไปเรื่อยๆ ทำให้เกิดความคิดและการเขียนกว้างขวางยิ่งขึ้น นับเป็นแนวทางในการสร้างความคิดเกี่ยวกับทักษะการเขียนได้อย่างไม่มีข้อจำกัด สามารถนำไปใช้กับงานต่างๆ ได้หลายประเภท เช่น นิทาน เพลง เรื่องเล่า เหตุการณ์ เป็นต้น

ตัวอย่างการนำเทคนิคไปใช้ในนิทาน เรื่อง ราชสีห์กับหนู เห็นได้ว่าเมื่อนำคำสำคัญๆ ในเรื่องมาเชื่อมโยงกันลงใน 8 ช่อง ต่อกันไป ก็จะทำให้เรื่องดำเนินไปตั้งแต่ต้นจนจบได้อย่างชัดเจน แล้วนำคำสำคัญแต่ละคำไปขยายเป็นเรื่องใหม่ต่อไปได้อีกถึง 8 เรื่องเป็นเช่นนี้เรื่อยๆ ไป

1 ราชสีห์	2 หนู	3 นายพราน
8 ได้ต้นไม้, ป่า	A นิทานเรื่อง ราชสีห์กับหนู	4 เครื่องมือ ดักสัตว์
7 การให้อภัย การช่วยเหลือ	6 ความสุข ความดีงาม	5 ความกตัญญู

ภาพที่ 2.5 เทคนิคดอกบัวบาน (Lotus Blossom Technique)

จากภาพจะเห็นได้ว่า คำสำคัญๆ ที่เป็นคำดำเนินเรื่องให้ต่อเนื่องตั้งแต่ต้นจนจบ จะนำไปลงไว้ในแต่ละช่องตามลำดับ แต่ละคำสามารถนำไปสร้างเป็นเรื่องใหม่ คำใหม่ได้อีก ทำให้ขยายความคิดออกไปได้ไม่รู้จบ ดังเช่น เรื่อง ราชสีห์กับหนู คำสำคัญๆ คือ ราชสีห์ → หนู → ได้ต้นไม้, ป่า → การให้อภัย, การช่วยเหลือ → นายพราน → เครื่องมือดักสัตว์ → ความกตัญญู → ความสุข, ความดีงาม

3. ประโยชน์ของการเขียนเรียงความโดยใช้เทคนิคดอกบัวบาน

3.1 จัดลำดับความคิดให้ต่อเนื่องกัน

3.2 แยกประเด็นใหญ่และประเด็นย่อยให้ชัดเจน

3.3 เขียนโครงเรื่องโดยใช้คำสำคัญด้วยคำ วลี หรือประโยค

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการคิดด้วยการเชื่อมโยง

1. ความหมายของการคิดด้วยการเชื่อมโยง

ระดับ จันทรสุขศรี (2551, หน้า 173-178) กล่าวถึง คำว่า “เชื่อมโยง” ในที่นี้ หมายถึง การทำให้ประสานกัน เกี่ยวเนื่องกัน สำหรับการเชื่อมโยงความคิด หรือการคิดแบบเชื่อมโยง หมายถึง การนำความคิดต่างๆ มาเกี่ยวเนื่องกันประสานกัน หรือจากความคิดหนึ่ง ไปสู่อีกความคิดหนึ่ง และความคิดอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกัน ให้กลายเป็นความคิดที่สอดคล้องกัน

การเชื่อมโยงความคิดมีความสำคัญต่อการเขียนมาก ในการเขียนเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหัวข้อใดหัวข้อหนึ่ง ควรมีความคิดสำคัญเป็นความคิดหลักอยู่เพียงความคิดเดียว ส่วนความคิดอื่นๆ จะเป็นความคิดย่อยๆ ที่สอดคล้องเชื่อมโยงกับความคิดหลักนั้น จึงจะทำให้ผู้อ่านเห็นภาพตามข้อเขียนนั้นได้ชัดเจนว่าผู้เขียนกล่าวถึงอะไร เน้นความคิดใดเป็นสำคัญ แต่ถ้าผู้เขียนไม่มีการเชื่อมโยง ไม่มีการประสานให้เกี่ยวเนื่องกัน ความคิดก็อาจกระจัดกระจายไปคนละทิศทาง ผู้อ่านก็ไม่สามารถจับประเด็นสำคัญของเรื่องได้ ไม่เข้าความคิดที่ผู้เขียนนำเสนอ และยังสร้างความหงุดหงิดให้เกิดแก่ผู้อ่านอีกด้วย ผู้เขียนนั้นก็จะด้อยคุณภาพไป

2. วิธีการเชื่อมโยงความคิด (Association of Idea) คือ การคิดแบบเกี่ยวเนื่องสืบเนื่องต่อกัน มีวิธีการเชื่อมโยงความคิดต่างๆ ให้เข้ากันโดยการใช้ “สื่อทางภาษา” “สื่อจากวัตถุ” และ “สื่อจากประสบการณ์” เป็นหลัก นำมากระตุ้นให้ผู้ต้องการเขียนเกิดความคิดในการเขียน แล้วจึงนำความคิดมาเชื่อมโยงให้กลายเป็นความคิดสืบเนื่องกันในขั้นต่อไป เช่น สื่อทางภาษาในการใช้คำ การใช้สำนวนโวหาร การใช้สัญลักษณ์ การใช้ประโยค สื่อทางวัตถุ ได้แก่ ภาพ แผนภูมิ ของจริง และของจำลอง สื่อจากประสบการณ์ทั้งประสบการณ์ตรง ประสบการณ์อ้อม ความรู้ ความจำ และกิจกรรมต่างๆ เพื่อเชื่อมโยงความรู้ (cognition) ความจำ (memory) ประสบการณ์ (experience) และจินตนาการ (imagination) ของบุคคลนั้นเข้าด้วย เมื่อเกิดเป็นข้อความขึ้นมาจากสื่อดังกล่าวแล้ว จะกลายเป็นความคิดหลักคำหลักหรือข้อความหลัก นำมาเรียบเรียงให้เป็นลำดับเกี่ยวเนื่องกัน แล้วขยายความคิดหลักดังกล่าวให้เป็นเรื่องราวที่ได้สาระแจ่มชัด อ่านแล้วเข้าใจ มีลำดับเหตุการณ์ได้อย่างชัดเจน ก็จะทำให้ข้อเขียนดังกล่าวเป็นข้อเขียนมีคุณภาพ วิธีการเชื่อมโยงความคิดดังกล่าว มีดังนี้

2.1 เชื่อมโยงความคิดจากคำหลายคำที่ไม่เกี่ยวข้องกันให้เชื่อมโยงกันได้ด้วย ความหมายร่วมจากคำหนึ่งคำที่กำหนดไว้โดยเมดนิค (Mednick, 1967) จาก RAT (The Remote Associations Test) ได้ทดสอบการเชื่อมโยงความคิดของบุคคลว่าจะสร้างความเชื่อมโยงทาง ความคิดระหว่างสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องหลายๆ คำ ให้เชื่อมโยงเข้าด้วยกันได้ดีเพียงไร

ตัวอย่าง ให้คำ 3 คำ (triads) คือ

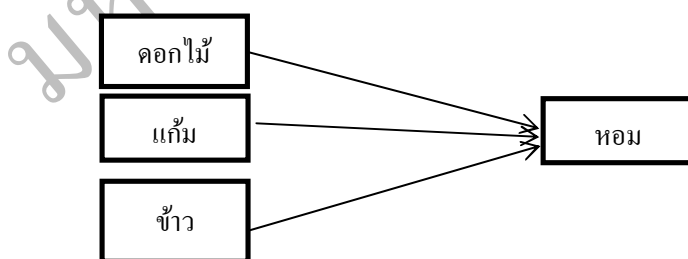
- 1) Red
- 2) Bridge
- 3) Angry

วิธีการคิด คิดแต่ละคำนำไปสู่สิ่งใดบ้าง จบลงด้วยคำตอบคำเดียวกัน นั่นคือ เป็นการสร้างความคิด สร้างสรรค์ความคิด แล้วเชื่อมโยงความคิด ทฤษฎีนี้เฉลยว่าคำตอบคือ “cross” คนที่เชื่อมโยงความคิดจะต้องรู้ว่าเชื่อมโยงอย่างไรจึงเป็นคำตอบนี้ ผู้ตอบอาจจะโยงชนิด ของคำที่เกี่ยวข้องกัน หรือไม่เกี่ยวข้อง แล้วนำไปสู่การเชื่อมโยงที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันก็ใช้ได้

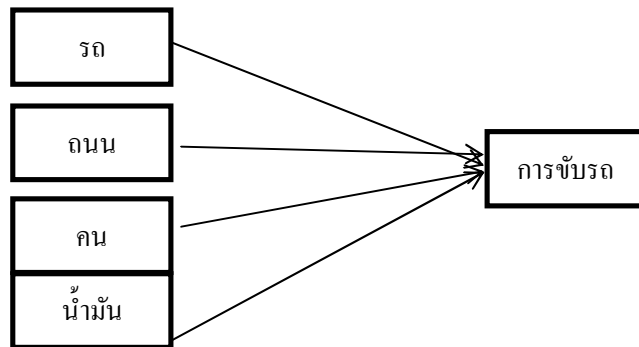
Bower (1981) ได้นำวิธีการดังกล่าวไปทดสอบตามทฤษฎีของเมดนิค (Mednick, 1967) โดยใช้วิธีสร้างกลุ่มที่มี 3 คำ และหาความเชื่อมโยงกัน และหาความไม่เชื่อมโยงกันออกมา เป็นกระบวนการคิดได้เช่นกัน

จากตัวอย่างในเรื่อง cross นั้น ความเชื่อมโยงของ cross ที่มีต่อกลุ่ม 3 คำ นั้น คือ Red-Cross, Crossover และ Crosspatch ก็นำความคิดจากการเชื่อมโยงคำเหล่านี้มาเขียนเป็นข้อเขียน ใหม่ นี่เป็นวิธีคิดเชื่อมโยงแบบหนึ่ง ส่วนบุคคลอื่นอาจคิดต่างไปก็ได้

สำหรับวิธีคิดตามแนวของเมดนิค (Mednick) นั้น ถ้านำมาใช้ในภาษาไทย เช่น กำหนดคำ 3 คำ คือ ดอกไม้ แก้ม ข้าว เฉลย คือ หอม

จะเห็นได้ว่า วิธีดังกล่าวเป็นการคิดจากคำที่ไม่เกี่ยวข้องกันนำมาเชื่อมโยงกัน เขียนเป็นเรื่องได้ ส่วนการคิดจากคำที่เกี่ยวข้องกันทางความหมาย นำมาเชื่อมโยงกันเขียนเป็นเรื่อง ได้เช่นกัน ดังตัวอย่าง

2.2 การเชื่อมโยงความคิดด้วยการมุ่งที่ **คำหลัก** ซึ่งเป็นคำที่กำหนดให้แล้วให้สร้างความคิดเชื่อมโยงจากคำนั้นต่อกันไปเป็นเรื่องราวแล้วเขียนออกมาดังตัวอย่าง การสอนเรื่องการเชื่อมโยงความคิดจากคำหลักนำไปเขียนเรื่องของโรงเรียนชั้นประถมศึกษาตอนปลายต่างประเทศแห่งหนึ่งในประเทศสหรัฐอเมริกา ครูสอนให้นักเรียนเชื่อมโยงความคิดจากคำ มีคำหลักว่า **เพศ** (การสอนเพศศึกษาในโรงเรียน รายการสารคดีโทรทัศน์ ช่อง UBC วันที่ 25 กรกฎาคม 2542) นักเรียนจะตอบตามความคิดและเรียงความเชื่อมโยงว่า เด็กชาย เด็กหญิง ผู้ใหญ่ชาย ผู้ใหญ่หญิง ความไว้วางใจ การกอดจูบ ความรัก ความพึงพอใจ ความต้องการทางเพศ ฯลฯ ครูและนักเรียนอภิปรายร่วมกันว่าคำใดควรมาก่อนหลัง ควรเพิ่มคำที่ช่วยให้เรื่องสมบูรณ์ขึ้นว่ามีคำใดอีกบ้าง แล้วจึงลำดับความคิดให้ต่อเนื่องกัน เขียนออกมาเป็นเรื่องราว

ส่วนตัวอย่างการเชื่อมโยงความคิดจาก **คำหลัก** แล้วสร้างคำร่วมหลายๆ คำเชื่อมโยงกัน เขียนเป็นเรื่องราวออกมา ดังตัวอย่าง

วิธีที่ 1 มีคำหลัก 1 คำ คิดคำต่อเนื่องนำไปเชื่อมโยงกันเขียนเป็นเรื่องราวโดยมีคำร่วมซ้ำบางส่วนกับคำหลัก อาจซ้ำส่วนหน้า ส่วนท้ายของคำ

คำหลัก → คำร่วมหรือคำต่อเนื่องที่เป็นคำซ้ำกับตัวแรกของคำหลัก

พุทธศาสนา → พุทธกาล, พุทธศาสนิกชน, พุทธบูชา ฯลฯ

สมัย **พุทธกาล** นับตั้งแต่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประสูติจนกระทั่งตรัสรู้ และเสด็จดับขันธปรินิพพาน หลังตรัสรู้เรื่อยมา พระองค์ทรงเผยแผ่พระธรรมคำสั่งสอนทั่วแคว้นชมพูทวีป ในครั้งนั้นสาวกผู้เลื่อมใส **พุทธศาสนา** เป็นจำนวนมาก ได้ออกบวชเป็นภิกษุติดตามพระพุทธองค์ไปทั่ว พระพุทธศาสนาได้รับการสืบทอดต่อมายังประเทศไทย พระมหากษัตริย์ไทยได้ประกาศรับศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ บรรดา **พุทธศาสนิกชน** ไทยทั้งหลายจะกระทำกิจพิธีทางศาสนา เพื่อเป็น **พุทธบูชา** แต่พระองค์ เช่น ทำบุญ ตักบาตร ฟังธรรม รับศีล เวียนเทียน ฯลฯ ในวันสำคัญทางศาสนาเป็นประจำ จนกลายเป็นประเพณีสืบทอดของชาวไทยมาจนถึงทุกวันนี้

วิธีที่ 2 มีคำหลัก 1 คำ คิดคำต่อเนื่องกันจากคำนั้นหลายๆ คำ เชื่อมโยงกัน เขียนเป็นเรื่องราวออกมา โดยเรียงและจัดลำดับความคิดตามต้องการ

คำหลัก → คิดคำร่วมอื่นๆ เป็นคำร่วมให้ต่อเนื่องกับคำหลัก เช่น

ดอกบัว → เครื่องสักการะ → พระพุทธรูปพระพุทธรูปเจ้า → การบูชา → ศาสนาพุทธ → พิธีกรรม → อาชีพ ฯลฯ

ชาวไทยนิยมแสดงความเคารพบุคคลหรือสิ่งที่มีค่าด้วย **เครื่องสักการะ** มีดอกไม้ รูปเทียน ดอกไม้ที่นิยมนับว่าเป็นดอกไม้ที่ควรค่าแก่การนำไปสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือสิ่งที่มีค่าคือ **ดอกบัว** **การบูชา** ด้วยดอกบัวนิยมใช้กับการบูชา **พระพุทธรูป** พระสงฆ์ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์แทนองค์ **พระพุทธรูปเจ้า** ใน **ศาสนาพุทธ** ส่วนการบูชาอีกประเภทหนึ่งมีลักษณะยกย่องเทิดทูนด้วยความนับถือและเลื่อมใสในความรู้ ความสามารถ เช่น การบูชาบรรพบุรุษ การบูชาความรู้ การบูชาฝีมือ ฯลฯ จะไม่นิยมใช้ดอกบัวเป็นเครื่องสักการะเป็นหลัก จะเป็นดอกไม้ชนิดที่มีความหอมหรือความงามก็ได้ การบูชาสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ด้วยเครื่องสักการะเป็นดอกบัว จึงกลายเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับคนไทยไป เพราะนอกจากจะนิยมใช้ด้วยเหตุผลด้าน **พิธีกรรม** แล้ว ดอกบัวนับว่าเป็นดอกไม้ที่หาไม่ยากและราคาไม่แพงนัก จึงมีผู้นิยมทำเป็น **อาชีพ** คือ ขายดอกไม้หลายชนิดรวมทั้งขายดอกบัวด้วย

วิธีที่ 3 การกำหนดคำหลัก 1 คำ ที่เป็นความคิดสำคัญของเรื่อง เมื่อนำคำร่วมที่เกี่ยวข้องกับคำหลักมาเขียนเชื่อมโยงเป็นเรื่องแล้ว จะต้องจบลงด้วยคำเดียวกับคำหลัก คำร่วมนั้นจะมีที่คำย่อมาแล้วแต่ความสมบูรณ์ของเนื้อหาที่สร้าง ตัวอย่าง มีคำร่วม 9 คำ เปิดเรื่องด้วยคำหลัก 1 คำ ปิดเรื่องด้วยคำหลักรวม 11 คำ

คำหลัก → คิดคำร่วมอื่นๆ ให้ต่อเนื่องกับคำหลัก และจบเรื่องด้วย **คำหลัก**

เช่น **ดอกกุหลาบ** → กลิ่น สี ลำต้น กิ่ง หนาม ก้าน ใบ ตุ่ม บาน

ดอกกุหลาบ

ดอกกุหลาบ เป็นดอกไม้ที่มี กลิ่น หอม สี สวยมีทั้งสีแดง เหลือง ส้ม ชมพู และขาว ลำต้น และ กิ่ง ของกุหลาบมี หนาม แหลมคม ก้าน มีทั้งแข็งแรงและอ่อน ใบ สีเขียวค่อนข้างเข้ม ขอบใบจัก เมื่อต้นกุหลาบเริ่มออกดอก จะเรียกว่าดอก **ตูม** เมื่อกลิบดอกขยายแผ่ออกเรียกว่าดอก **บาน** ดอกกุหลาบแรกแย้มจะมีกลิ่นหอมชื่นใจ ได้รับการยกย่องให้เป็นสัญลักษณ์แห่งความรัก ดอกไม้แห่งความรักนี้คือ **ดอกกุหลาบ**

เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแผนภูมิใยแมงมุม

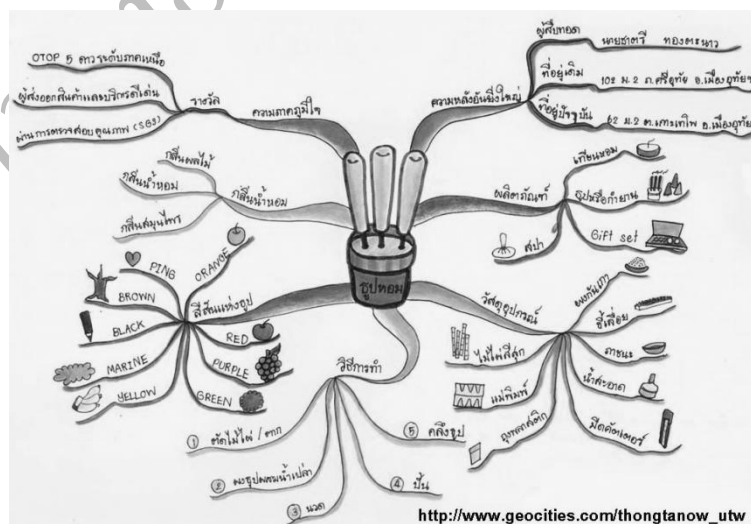
1. มุมมองของการคิดด้วยการใช้แผนภาพความคิด

แผนภาพความคิด (Mind Mapping) เป็นการเรียบเรียงความคิดความเข้าใจที่ได้จากข้อความที่อ่าน ที่ฟัง ที่ดู หรือที่พบเห็น โดยนำสาระสำคัญแต่ละประเด็นมาลงในแผนภูมิ หรือแผนภาพที่สร้างขึ้นเองอย่างง่ายๆ เพื่อให้ให้อ่านเข้าใจง่าย นำไปใช้ได้อย่างรวดเร็ว ทำให้การถ่ายทอดด้วยการพูดหรือเขียนแม่นยำ ชัดเจน และตรงประเด็นยิ่งขึ้น เป็นการจัดระเบียบความคิดนำมาถ่ายทอดด้วยการใช้เครื่องมือคือแผนภาพความคิดนั่นเอง

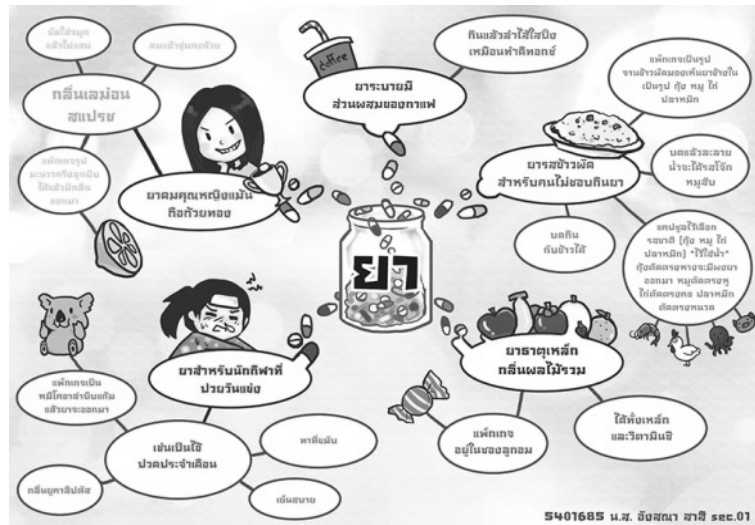
แผนภาพความคิดมีชื่อเรียกต่างๆ ได้แก่ แผนผังความคิด แผนภาพความคิด หรือแผนที่ความคิด การนำแผนภาพความคิดไปใช้ในการอธิบาย เล่าเรื่อง เป็นการฝึกคิดวิเคราะห์และการสังเคราะห์ข้อมูล ช่วยให้เกิดการพิจารณาองค์ประกอบต่างๆ ของเรื่องได้ครบถ้วน และจัดระบบจัดลำดับความต่อเนื่องได้เป็นอย่างดี

สุรศักดิ์ หลาบมาลา (2532, หน้า 5-10) ได้นำเสนอรูปร่างลักษณะและวิธีการใช้แผนภาพความคิดแผนภูมิใยแมงมุม (Spider Map) ดังนี้

แผนภูมิใยแมงมุม (Spider Map) ควรใช้บรรยายแนวความคิดหลักอันมีส่วนประกอบปลีกย่อยอื่นๆ เช่น จังหวัด ประกอบด้วยอำเภอ นอกจากนั้นก็มีกระบวนการข้อเสนอแนะ พร้อมเหตุผลสนับสนุน ตัวอย่างเช่น

ภาพที่ 2.6 โครงร่างแผนภูมิใยแมงมุม

ภาพที่ 2.7 อีกลักษณะหนึ่งของแผนภูมิใยแมงมุม

2. หลักในการสร้างแผนภาพความคิด

2.1 การเขียนภาพสี่ หรือคำ หรือข้อความที่สำคัญ ต้องการสื่อคำหลักนี้วางไว้หน้ากระดาษเปล่าที่ไม่มีเส้นบรรทัด การสร้างแผนภาพนี้ใช้สีช่วยไม่ควรต่ำกว่า 3 สี ไม่ต้องติดกรอบด้วยรูปทรงเรขาคณิต

2.2 เขียนคำสำคัญ คำหลักสั้นๆ บนเส้นแต่ละเส้นที่แตกออกมาจากคำหลักในข้อ 1 ไม่ควรเกิน 8 เส้น บางครั้งเรียกว่า กิ่ง สาขา

2.3 แยกความคิดของหัวข้อสำคัญแต่ละหัวข้อในข้อ 2 ออกเป็นหลายๆ เส้น หรือหลายๆ กิ่ง โดยเขียนคำนำหรือวลีบนเส้นที่แตกออกไป เส้นไม่ควรเกิน 60 องศา

2.4 แยกความคิดรองลงไปในส่วนประกอบของแต่ละเส้นในข้อ 3 โดยเขียนคำหรือวลีบนเส้นที่แตกออกไป ซึ่งสามารถแตกออกไปได้ตามหัวข้อที่ปรากฏ

2.5 คำ วลี ภาพ สัญลักษณ์ใดที่ต้องการเน้น อาจใช้การล้อมกรอบทำให้เด่นชัดขึ้นได้

2.6 สามารถตกแต่งแผนภาพความคิดให้มีสีสันสวยงาม น่าสนใจ

2.7 ในกรณีที่ต้องการต่อเติมความคิด และปรับแก้ไขความคิด สามารถกระทำได้เมื่อทุกหัวข้อเหมาะสม ลำดับ ต่อเนื่อง ชัดเจนดีแล้วจึงนำไปเขียนเป็นเรื่องราวตามที่ต้องการ

สุวิทย์ คำมูล (2542, หน้า 174) ได้เสนอแนะวิธีการสอนโดยใช้กรอบมโนทัศน์ โดยให้ความหมายกรอบมโนทัศน์ว่า หมายถึง แผนผังหรือแผนภาพที่แสดงความสัมพันธ์ของมโนทัศน์เรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างมีระบบและเป็นลำดับขั้น โดยอาศัยคำหรือข้อความเป็นตัวเชื่อมโยงให้

ความสัมพันธ์ของมโนทัศน์ต่างๆ เป็นไปอย่างมีความหมาย ซึ่งอาจจะมีทิศทางเดียว สองทิศทาง หรือมากกว่าก็ได้ บางท่านเรียกรอบมโนทัศน์ว่า “แผนภาพโครงเรื่อง” ซึ่งมี 13 รูปแบบ ในที่นี้จะกล่าวถึง “แผนผังใยแมงมุม” (Web Diagram หรือ Spider Map) ใช้แสดงการแยกแยะองค์ประกอบต่างๆ ของข้อมูลจัดระบบ จัดลำดับข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กัน ตั้งแต่องค์ประกอบหลัก องค์ประกอบรอง องค์ประกอบย่อย หรือตัวอย่างตามลำดับ

จากที่กล่าวมาเห็นได้ว่า แผนที่ความคิด (Mind Map หรือ Mind Mapping) และผังมโนทัศน์หรือผังมโนภาพ (Concept Mapping) ต่างก็เป็นกรอบมโนทัศน์ ที่ใช้แสดงการเชื่อมโยงข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งระหว่างความคิดหลัก ความคิดรอง และความคิดย่อยที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

3. การสอนโดยใช้แผนที่ความคิด

3.1 ความเป็นมา

Tony BuZan (1974) นักวิชาการชาวอังกฤษ ซึ่งเป็นประธานมูลนิธิ The Brain Foundation เป็นผู้พัฒนาและนำแผนที่ความคิดมาใช้ประโยชน์ บูซาน (Buzan, 1974 อ้างใน ธัญญาผลอนันต์, 2542, หน้า 117) กล่าวถึงงานวิจัยเรื่องสมองซีกซ้ายและซีกขวา ของ โรเจอร์สเปอริ (Roger Sperry) และ โรเบิร์ตออร์นสไตน์ (Robert Ornstein) และ อีราน ซาอิดเอล (Eran Zaidel) ซึ่งอธิบายว่า สมองของคนเราแบ่งเป็น 2 ซีก แต่ละซีกมีหน้าที่แตกต่างกัน โดยสมองซีกซ้ายจะทำหน้าที่ในการวิเคราะห์คำ ภาษา สัญลักษณ์ ระบบ ลำดับความเป็นเหตุเป็นผล ตรรกวิทยา ส่วนสมองซีกขวา จะทำหน้าที่สังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ จินตนาการ ความงาม ศิลปะ จังหวะ จากทฤษฎีเกี่ยวกับสมองดังกล่าว บูซาน ได้พัฒนามาเป็นแผนที่ความคิดนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ การเขียนแผนที่ความคิดเกิดจากการใช้ทักษะทั้งหมดของสมอง หรือเป็นการทำงานร่วมกันของสมองสองซีกคือ ซีกซ้าย และซีกขวา ซึ่งสมองซีกซ้ายจะทำหน้าที่ในการวิเคราะห์คำ ภาษา สัญลักษณ์ ระบบ ลำดับความเป็นเหตุเป็นผล ตรรกวิทยา ส่วนสมองซีกขวาจะทำหน้าที่สังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ จินตนาการ ความงาม ศิลปะ จังหวะ โดยมีแถบเส้นประสาทคอร์ปัสคัลโลซั่มเป็นเสมือนสะพานเชื่อม (สุวิทย์ มูลคำ, 2544, หน้า 79)

3.2 ความหมาย

มีผู้ให้ความหมายแผนที่ความคิดไว้ ดังนี้

Tony Buzan (1993, p. 117) เขียนหนังสือเกี่ยวกับแผนที่ความคิด โดยให้ความหมายไว้ว่า แผนที่ความคิดคือ การจดบันทึกและเทคนิคการจัดระบบความคิดเพื่อตอบสนองความต้องการของสมองทั้งสองซีก ไม่เพียงแต่ใช้ตัวหนังสือ ตัวเลข เส้นตรงเท่านั้น แต่ยังมีสี มิติ จังหวะลีลา รูปสัญลักษณ์ (visual rhythms) ธรรมชาติของความคิดของเรามีลักษณะเป็นมิติ ดังนั้น

การจดบันทึกที่มีลักษณะแบบไฮโลกราฟและจุดความคิดสร้างสรรค์จึงเข้าใจง่าย จดจำ และระลึกได้ง่าย เราสามารถใช้ภาพและสัญลักษณ์หลายแบบเพื่อช่วยในการจดบันทึก

สุวิทย์ มูลคำ (2545, หน้า 179) ให้ความหมายว่า แผนที่ความคิด หมายถึง รูปแบบที่แสดงความเชื่อมโยงข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ระหว่างความคิดหลัก ความคิดรอง และความคิดย่อยที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน สอดคล้อง ทิศนา แคมมณี (2545, หน้า 378) ที่กล่าวว่าผังความคิดเป็นผังที่แสดงความสัมพันธ์ของสาระหรือความคิดต่างๆ ให้เห็นเป็นโครงสร้างในภาพรวม โดยใช้เส้นคำ ระยะห่างจากจุดศูนย์กลาง สี เครื่องหมาย รูปทรงเรขาคณิต และภาพ แสดงความหมายและความเชื่อมโยงของความคิดหรือสาระนั้นๆ ส่วน สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์ (2542, หน้า 125) กล่าวว่า แผนที่ความคิด เป็นการนำทฤษฎีทางสมอง ไปใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ แผนที่ความคิดเป็นการทำงานร่วมกันของสมองด้านซ้ายและด้านขวา สมองด้านซ้ายจะทำหน้าที่ในการวิเคราะห์คำ สัญลักษณ์ ตรรกวิทยา สมองด้านขวากจะทำหน้าที่สังเคราะห์รูปแบบ สี รูปร่าง นอกจากนี้ ฝ่ายวิชาการเอ็กซ์เปอร์เน็ท (2543, หน้า 79) กล่าวไว้ว่า แผนที่ความคิดเป็นแผนภูมิช่วยคิดช่วยจำ การใช้แผนที่ความคิดช่วยให้เกิดอิสระทางความคิด สามารถระดมความคิด จัดหมวดหมู่ความคิดและช่วยจำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะเป็นการคิด การจำ โดยเพียงลำพังคนเดียวหรือเป็นกลุ่ม

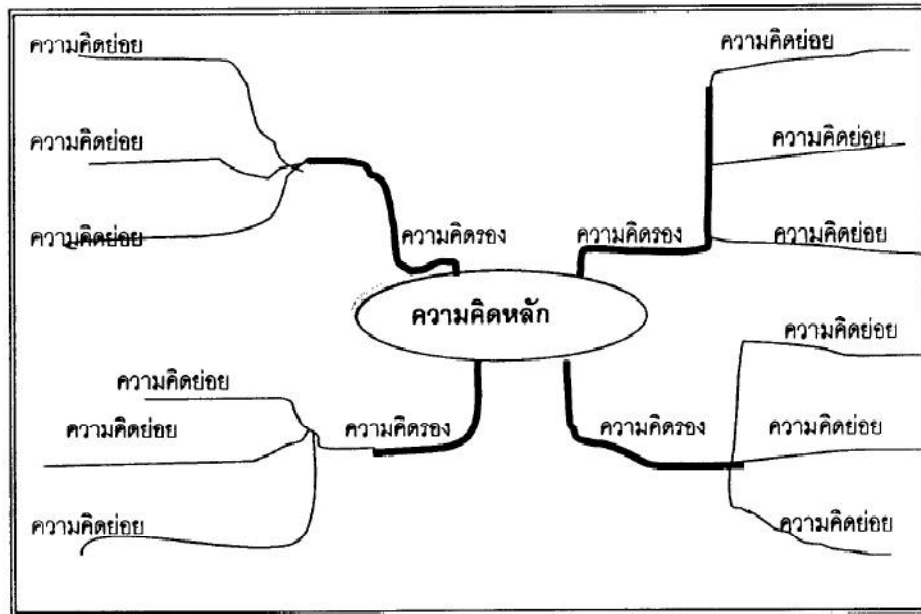
จากที่กล่าวมาข้างต้นพอสรุปได้ว่า แผนที่ความคิดเป็นแผนภูมิ กรอบมโนทัศน์ หรือแผนผังมโนภาพรูปแบบหนึ่งที่ใช้ช่วยในการคิดและการจำ โดยนำคำสำคัญ สัญลักษณ์ ภาพ สี และเครื่องหมายต่างๆ มาใช้ในการเชื่อมโยงข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ระหว่างความคิดหลัก ความคิดรอง และความคิดย่อย

3.3 วิธีการเขียนแผนที่ความคิด

แผนที่ความคิดเป็นอีกเทคนิคหนึ่ง ที่สามารถนำมาใช้ในการเขียนโครงเรื่องก่อนเขียนเรียงความ สุวิทย์ มูลคำ (2544, หน้า 82) ได้อธิบายการเขียนแผนที่ความคิดไว้ดังนี้ เตรียมกระดาษเปล่าที่ไม่มีเส้นบรรทัดและวางกระดาษภาพแนวนอนวาดภาพสี หรือเขียนคำ หรือข้อความที่สื่อ หรือแสดงถึงเรื่องที่จะทำแผนที่ความคิด กลางหน้ากระดาษโดยใช้สีอย่างน้อย 3 สี และต้องไม่ติดกรอบด้วยรูปทรงเรขาคณิต คิดถึงหัวเรื่องสำคัญที่เป็นส่วนประกอบของเรื่องที่ทำแผนที่ความคิด โดยเขียนเป็นคำที่มีลักษณะเป็นหน่วยหรือเป็นคำสำคัญสั้นๆ ที่มีความหมายบนเส้น ซึ่งเส้นแต่ละเส้นต้องแตกออกมาจากศูนย์กลาง ไม่ควรเกิน 8 กิ่ง แตกความคิดของหัวเรื่องสำคัญแต่ละหัวเรื่องออกเป็นหลายๆ กิ่ง โดยเขียนคำหรือวลีบนเส้นที่แตกออกไป ลักษณะของกิ่งควรเอนไม่เกิน 60 องศา การเขียนคำควรเขียนคำที่เป็นคำสำคัญหรือคำหลัก หรือเป็นวลีที่มีความหมายชัดเจน

คำ วลี สัญลักษณ์หรือรูปภาพใดที่ต้องการเน้น อาจใช้วิธีทำให้เด่น เช่น การล้อมกรอบ หรือใส่กล่อง เป็นต้น ตกแต่งแผนที่ความคิดให้มีสีสันสวยงาม สดใส น่าสนใจ ดังนี้

ภาพที่ 2.8 แสดงลักษณะแผนที่ความคิด

3.4 ประโยชน์ของแผนที่ความคิด

Buzan (1990 อ้างถึงใน ธัญญา พลอนันต์, 2542, หน้า 67) กล่าวถึงประโยชน์ของแผนที่ความคิดว่า เป็นการวางโครงเรื่องที่จะเขียนได้อย่างครอบคลุมประเด็นความคิดสำคัญๆ เพื่อลงรายละเอียดทีละประเด็น ช่วยจัดปัญหาการเขียนซ้ำ สามารถนำไปใช้เขียนรายงานฉบับที่ทำได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้แผนที่ความคิดยังช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นความคิดหลักอย่างเด่นชัดกว่าเดิม มองเห็นความสัมพันธ์ที่สำคัญของแต่ละความคิดเชื่อมโยงให้เห็นอย่างชัดเจน โดยความคิดที่สำคัญกว่าอยู่ใกล้จุดศูนย์กลางมากกว่า ความคิดที่สำคัญน้อยจะอยู่ริมขอบแผนที่ความคิด จะช่วยให้บันทึกข้อมูลจำนวนมากไว้ในเนื้อที่เล็กๆ และสามารถแสดงการเชื่อมโยงสัมพันธ์กันของความคิดรวบยอดกับความคิดอื่นๆ การสร้างแผนที่ความคิดเป็นการปลูกฝังให้หยั่งรากฝังลึก และเป็นวิธีที่สมองได้รับการจัดระบบเชื่อมโยงเพื่อดึงความคิดออกมาโดยใช้คำ สีต่างๆ รหัส และสัญลักษณ์ในการจัดระบบเชื่อมโยง สมองของคนต้องใช้เวลาฝึกฝน และเป็นการพัฒนาสมองทั้งด้านซ้าย (การวิเคราะห์) และด้านขวา (การสังเคราะห์) และช่วยพัฒนาความคิดระดับสูง ช่วยให้การเพิ่มเติมข้อมูลใหม่ๆ ได้ง่ายขึ้นข้อมูลไม่กระจัดกระจายหรือต้องอัดใส่เข้าไป สามารถใช้ได้กับผู้เรียนตั้งแต่ 5 ขวบขึ้นไป และนำไปประยุกต์ใช้ในเรื่องประเภทต่างๆ ได้เป็นอย่างดี เช่น

การวางแผน การนำเสนอ การประชุม การจดบันทึก การร่างระเบียบวาระการประชุม การตรวจสอบความเข้าใจ การเขียนรายงาน การเขียนเรียงความ การสรุป ฯลฯ (สมศักดิ์ สิ้นธุระเวชญ์, 2545, หน้า 20)

สรุปได้ว่าแผนที่ความคิดมีประโยชน์ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการเขียนเรื่องประเภทต่างๆ ได้ดี โดยเฉพาะการวางโครงเรื่อง เพื่อไม่ให้เนื้อเรื่องมีใจความซ้ำซ้อน แต่ยังไม่ปรากฏวรรณกรรมใดที่นำแผนที่ความคิดมาใช้ในการเขียนเรียงความ

4. ทฤษฎีทางจิตวิทยาการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้แผนที่ความคิด

ทฤษฎีทางจิตวิทยาการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการใช้แผนที่ความคิด ได้แก่ ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของ ออซูเบล (Ausubel) ทฤษฎีและจิตวิทยาการเรียนรู้ของกานเย (Gagne) และทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ (Piaget)

Ausubel (1963 อ้างถึงใน พรรณี ช.เจนจิต, 2538, หน้า 399) ได้อธิบายว่า การเรียนรู้ที่มีความหมายจะเกิดขึ้นได้ หากการเรียนรู้สามารถเชื่อมโยงกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีมาก่อน ดังนั้น การให้กรอบความคิดแก่นักเรียนก่อนสอนเนื้อหาสาระใดๆ จะช่วยเป็นสะพานหรือโครงสร้างที่ผู้เรียนสามารถนำเนื้อหา หรือสิ่งใหม่ไปเชื่อมโยงยึดเกาะได้ ทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีความหมาย

Gagne (1970 อ้างถึงใน พรรณี ช.เจนจิต, 2538, หน้า 247) แสดงความเห็นเกี่ยวกับการเรียนรู้ของมนุษย์ว่า การเรียนรู้ที่แท้จริงของมนุษย์ คือ การหยั่งเห็น (Insight) โดยมองว่าการเรียนรู้ไม่ได้เกิดขึ้นเอง หากแต่ได้รับอิทธิพลจากการถ่ายโยงสิ่งที่เรียนรู้มาก่อนไปสู่สิ่งที่เรียนรู้ใหม่ เช่น เมื่อเด็กเรียนรู้ในโรงเรียน โดยได้รับคำแนะนำให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ของสิ่งที่เรียนรู้ เด็กจะเกิดการหยั่งเห็นและจะเกิดการเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมเข้ากับการเรียนรู้ใหม่ จนเกิดความคิดรวบยอด ส่วน Bruner (1960) กล่าวว่า เด็กเริ่มเรียนรู้จากการกระทำต่อไปจึงจะสามารถสร้างจินตนาการหรือสร้างภาพในใจแล้วจึงพัฒนาถึงขั้นการคิดและเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมได้

Piget (1979 อ้างถึงใน พรรณี ช.เจนจิต, 2538, หน้า 146) กล่าวว่าไว้ว่าเด็กสามารถสร้างภาพในใจตั้งแต่อายุ 7 ปีขึ้นไป และในช่วงอายุ 7-11 ปี สามารถสร้างภาพความคิดในใจขึ้นได้ดี เช่น สามารถบอกเส้นทางเดินจากบ้านไปโรงเรียนได้ เขียนแผนผังทางเดินได้ เด็กวัยนี้จะมีความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่างๆ ได้ดี

จากทฤษฎีทางจิตวิทยาการเรียนรู้ดังกล่าวสรุปได้ว่า เด็กเริ่มดำเนินการเรียนรู้จากการกระทำต่อไปจึงจะสามารถสร้างจินตนาการหรือสร้างภาพในใจ แล้วจึงพัฒนาถึงขั้นการคิดและเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมได้ ตั้งแต่ช่วงอายุ 7 ปี ถึงอายุ 11 ปี เป็นช่วงการเรียนรู้ในระดับประถมศึกษา

เด็กสามารถสร้างภาพความคิดในใจได้ดี ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อนักเรียนในการเขียนเรียงความ โดยใช้แผนที่ความคิด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการเขียนเรียงความทั้งในประเทศและนอกประเทศซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. งานวิจัยในประเทศ

ศรีพระจันทร์ แสงเขตต์ (2557, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการเขียนเรียงความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้แผนที่ความคิดร่วมกับแบบฝึกทักษะภาพการ์ตูน ผลการวิจัยพบว่าความสามารถในการเขียนเรียงความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่จัดการเรียนรู้โดยใช้แผนที่ความคิดร่วมกับแบบฝึกทักษะภาพการ์ตูน หลังการจัดการเรียนรู้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สาริณี หนูหมาด และคณะ (2556, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาความสามารถในการเขียนภาษาไทย โดยการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค CIRC ร่วมกับการเขียนแผนภาพโครงเรื่อง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล ผลการวิจัยพบว่าความสามารถในการเขียนภาษาไทยหลังการเรียนแบบร่วมมือเทคนิค CIRC ร่วมกับการเขียนแผนภาพโครงเรื่อง สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

แสงระวี ประจวบวัน และ มีชัย เอี่ยมจินดา (2552, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาทักษะการเขียนความเรียง โดยใช้แบบฝึกทักษะที่ใช้แผนที่ความคิดสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านทักษะการเขียนความเรียงหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จตุมา นาควรรณ (2544, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาผลของการสอนเขียนโดยใช้เทคนิคระดมสมองและผังความคิดที่มีต่อความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า คะแนนความสามารถในการเขียนเชิงสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการสอนโดยใช้เทคนิคระดมสมอง และผังความคิดสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนตามปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

รัตติพร ส่งเสริมสุขสันต์ (2558, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทักษะการเขียนเรียงความกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านท่าหินส้ม ก่อนและหลังการใช้แบบฝึกเสริมทักษะการเขียนเรียงความและขยายความ

จากแผนที่ความคิด (Mind Mapping) พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนแบบฝึกเสริมทักษะการเขียนเรียงความและขยายความจากแผนที่ความคิด กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนเฉลี่ยเท่ากับ 12.63 คิดเป็นร้อยละ 31.58

จตุพร ชาดง (2547, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาทักษะการเขียนเรียงความด้วยแผนที่ความคิดวิชาภาษาไทย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเนินสง่าวิทยา จำนวน 39 คน ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่ได้รับการพัฒนาทักษะการเขียนเรียงความด้วยแผนที่ความคิดมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังสิ้นสุดการพัฒนาผ่านเกณฑ์ทุกคน คิดเป็นร้อยละ 79.25

2. งานวิจัยในต่างประเทศ

Torian (1977, unpagged) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการประเมินการพัฒนาของการคิดเกี่ยวกับตนเองในทางบวกของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นซึ่งประกอบด้วยแผนการสอนวิธีการสอนและเทคนิคการสอนเพื่อพัฒนาความคิดด้านจินตนาการด้วยตนเองโดยใช้โปรแกรมการเขียนอย่างสร้างสรรค์พบว่าโปรแกรมการเขียนอย่างสร้างสรรค์สามารถพัฒนาความคิดด้านจินตนาการของนักเรียนกลุ่มทดลองได้และยังพบว่าบรรยากาศในการเรียนมีความจำเป็นมากสำหรับการสอนเขียนอย่างสร้างสรรค์

Loncaric (1986, p. 2006-A) ได้ศึกษาผลการใช้แผนผังโน้ตส์มาเป็นวิธีการเรียนวิชาสังคมศึกษา เพื่อศึกษาการใช้แผนผังโน้ตส์ที่มีต่อมโนทัศน์ทางสังคม โดยแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม และในแต่ละกลุ่มได้มีการแบ่งนักเรียนออกเป็นผู้ที่มีความสามารถในการอ่านระดับสูงและต่ำ โดยใช้แบบทดสอบ “Gates – Mac Ginitie Reading Test” ซึ่งกลุ่มทดลองจะได้รับการสอนให้สร้างแผนผังโน้ตส์ก่อนเรียนวิชาสังคม ส่วนกลุ่มควบคุมได้รับการสอนวิชาสังคมศึกษาเท่านั้น ผลการวิจัยพบว่า คะแนนทดสอบวิชาสังคมศึกษาของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งนักเรียนที่มีความสามารถในการอ่านระดับสูงและระดับต่ำ

Wang (2004, pp. 63-02A, 253) ได้ทำการทดสอบนักเรียนก่อนเรียน โดยการใช้ผังความคิดในการจำแนกผลสัมฤทธิ์ตามความแตกต่างของจุดมุ่งหมายทางการศึกษา ยุทธวิธีผังความคิด ได้แก่ การจับคู่ การจำแนกบุพบท และการให้นักเรียนรวบรวมผังความคิด สื่อการสอนจากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ยุทธวิธีการใช้ผังความคิดทั้ง 3 แบบ ให้ผลในการจำแนกผลสัมฤทธิ์ที่แตกต่างกัน

Ledger (2003, p. 1587-A) ได้ทำการศึกษาเพื่อพิจารณาว่าการใช้ผังความคิดแบบร่วมมือจะทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ความมั่นใจในตนเองด้านวิทยาศาสตร์และเจตคติด้านวิทยาศาสตร์

ของนักเรียนที่เรียนวิทยาศาสตร์ระดับเกรด 8 เพศหญิงอย่างไร โดยแบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ผู้ร่วมวิจัยได้แก่ นักเรียนชายและนักเรียนหญิงระดับเกรด 8 โดยเลือกมาจากสามโรงเรียนที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือใช้เวลาในการศึกษา 12 สัปดาห์ พบว่า กลุ่มนักเรียนหญิงที่เป็นกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่านักเรียนหญิงกลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญ และยังพบว่า นักเรียนชายที่เป็นกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่านักเรียนชายกลุ่มควบคุมเช่นกัน

จากผลงานวิจัยพบว่า ผู้วิจัยแต่ละท่านได้พยายามคิดหาวิธีการสอนรูปแบบต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาความสามารถในการเขียนเรียงความของนักเรียน แต่ปัญหาที่พบปัจจุบันคือนักเรียนยังมีปัญหาในการเขียนเรียงความ ดังนั้นผู้เรียนจึงควรได้รับการพัฒนาทักษะการเขียนเรียงความให้ดีขึ้น โดยสิ่งสำคัญควรที่จะต้องฝึกความสามารถทางด้านการใช้ภาษาให้มากเพราะในการเขียนเรียงความต้องใช้ภาษาเป็นสื่อในการแสดงความรู้ ความคิดเห็นถ้อยทอดต่อผู้อ่าน นอกจากนี้การเขียนเรียงความจำเป็นต้องมีการทดลองใช้เทคนิค และวิธีสอนแบบต่างๆ ที่นอกจากจะช่วยพัฒนาการเขียนเรียงความของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้นแล้วยังเป็นแนวทางปรับปรุงการเรียนการสอนอีกด้วย